

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Hana Pisklaková

**Předběžné opatření jako ochrana před domácím násilím v civilním
řízení**

Diplomová práce

Olomouc 2017

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Předběžné opatření jako ochrana před domácím násilím v civilním řízení vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

Ve Vsetíně dne 19. března 2017

.....

Hana Piskláková

Poděkování

Na tomto místě bych si dovolila poděkovat JUDr. Renátě Šínové, Ph.D. za odborné vedení práce, trpělivost a cenné rady, které mi poskytovala v průběhu zpracování této diplomové práce.

Obsah

1	Úvod	6
2	Domácí násilí	9
2.1	Pojem	9
2.2	Formy domácího násilí	10
2.3	Tři pilíře ochrany	11
2.4	Stalking.....	12
3	Vývoj právní úpravy	13
3.1	Změny po přijetí z.ř.s.....	14
4	Návrh na vydání předběžného opatření	16
4.1	Podání návrhu.....	16
4.2	Náležitosti návrhu	18
4.3	Vady návrhu	20
5	Účastníci řízení	21
5.1	Způsobilosti účastníků.....	22
5.2	Aktivní a pasivní legitimace.....	23
5.2.1	Hmotněprávní úprava	23
5.2.2	Procesněprávní úprava	24
5.3	Nezletilý navrhovatel	26
5.3.1	Střet zájmu v řízení o předběžném opatření	27
5.3.2	Nezletilý odpůrce	28
5.4	Státní zastupitelství.....	29
5.5	Osoba omezená na svéprávnosti.....	30
6	Rozhodnutí	32
6.1	Výrok rozhodnutí.....	33
6.1.1	Trvání předběžného opatření.....	34
6.1.2	Poučení odpůrce a navrhovatele.....	34
7	Odvolací řízení	37
8	Prodloužení předběžného opatření	39
8.1	Předpoklady pro prodloužení předběžného opatření	39
8.2	Rozhodnutí o prodloužení.....	41
9	Zánik a zrušení předběžného opatření	43
9.1	Zánik	43
9.2	Zrušení.....	44
10	Závěr	46
	Seznam použitých zdrojů	48
	Abstrakt	51
	Klíčová slova	51
	Summary	52
	Key words	52

Seznam použitých zkratk

Listina	zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, v.z.p.p.
o.s.ř.	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v.z.p.p.
o.z.	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v.z.p.p.
z.ř.s.	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních v.z.p.p.
v.z.p.p.	ve znění pozdějších předpisů
z. č.	zákon číslo
SJM	společné jmění manželů
Úmluva	Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod
ZDN	zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím

1 Úvod

Domácí násilí je velkým fenoménem naší doby. Obětí domácího násilí se může stát každý, jak děti, ženy či muži, velmi rozsáhlé je nyní i domácí násilí páchané na seniorech. Vzhledem k tomu, že domácí násilí se může týkat všech, je zde velký zájem společnosti na tom, aby byla problematika týkající se ochrany domácího násilí řádně upravena.

S úpravou této problematiky se setkáme již od roku 2007, kdy nabyt účinnosti zákon č.135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Tímto zákonem bylo do právního řádu zavedeno ustanovení § 76b o.s.ř., ve znění do 31. 12. 2013, kterým byly poprvé teritoriálně chráněny osoby ohrožené domácím násilím na poli soukromoprávním. Další ochranu, kterou soukromé právo poskytuje osobám ohroženým domácím násilím, je ochrana personální, které se lze domáhat na základě ust. § 82 o.z. Tato práce se zaměřuje pouze na ochranu teritoriální, čili se nebudu personální ochranou v práci zabírat.

Přestože budu na tuto starší úpravu v práci odkazovat, není cílem mé práce srovnávat starší a nynější úpravu, ale spíše poukázat na to, co bylo dříve problematické a jak na tyto nedostatky zákonodárce zareagoval. Zhodnotím efektivitu aktuální úpravy na základě vyhodnocení odstranění jejich dřívějších nedostatků.

Má práce se zaměřuje na procesní aspekty ochrany před domácím násilím. Téma týkající se ochrany před domácím násilím je velmi rozsáhlé, a to i v rámci procesní ochrany, proto se zaměřím pouze na ochranu před domácím násilím, která je poskytována na základě soukromoprávní úpravy. Autorka práce si uvědomuje existenci institutu vykázání dle jiného právního předpisu, nicméně má za to, že i tento institut je velmi rozsáhlé téma a zmíněn v práci bude pouze velmi krátce v souvislosti s vývojem právní úpravy.

V prvé řadě budou v této práci vymezeny pojmy domácího násilí a stalkingu, s tím, že budou vymezeny pouze okrajově, jelikož moje práce je zaměřena především procesní úpravu této problematiky.

Práce se zabývá ochranou teritoriální, která je poskytována na základě předběžného opatření dle ust. § 400 a násl z.ř.s. Jde o velice specifické předběžné opatření, které se v mnohém liší od jiných, na tyto odlišnosti poukážu v textu práce a pokusím se vymezit důvod těchto odlišností. V návaznosti na procesní úpravu bude v práci velmi odkazováno na úpravu hmotněprávní, která je uvedena v ust. § 751-753, § 3021 o.z. Zákonodárce se pokoušel při tvorbě z.ř.s. reflektovat tuto hmotněprávní úpravu tak, aby nevznikaly při činnosti soudů různé výklady práv spojených s tímto procesním prostředkem. Na toto se v práci také zaměřím a poukážu na reflexi hmotněprávní úpravy s tím, zda si myslím, že jde o správnou reflexi, či měl soud při tvorbě zákona postupovat

jinak. V návaznosti na to, navrhnu také určité změny úpravy, ve kterých shledávám zlepšení dané úpravy.

Cílem této práce, je podrobně rozebrat proces a problematiku vydávání předběžných opatření ve věcech ochrany před domácím násilím, a to od podání návrhu až do jeho zrušení či zánik. Zaměřím se podrobně na problematiku účastníků řízení. Jejich legitimize se odráží od úpravy v hmotném právu s tím, že nám udává osoby, které jsou oprávněny podat tento návrh. Současná procesní úprava definuje účastníky jako „navrhovatel, popřípadě osoba, vůči níž násilí směřuje (ust. § 403 z.ř.s.). Podrobně zde budou rozebrány osoby, které mohou podat návrh na vydání předběžného opatření a zároveň nejsou osobami, vůči nimž násilí směřuje. V této části neopomenou zmínit státní zastupitelství, které je také, za splnění určitých podmínek, oprávněno do řízení nejen vstoupit, ale také podat návrh jako účastník řízení. V rámci této kapitoly bude také zaměřeno na problematiku nezletilého jak v postavení navrhovatele, tak v postavení odpůrce. V návaznosti na nezletilého bude rozebrán střet zájmů, a jak na tuto problematiku reaguje platná právní úprava především v souvislosti na povahu tohoto předběžného opatření.

V této práci budou podrobně popsána a rozebrána všechna ustanovení, která se týkají ochrany před domácím násilím, kromě účastníků řízení bude kladen velký důraz na samotné řízení, které je nařizováno bez jednání. Dostanu se i k problematice osvědčování skutečností uvedených v návrhu, tak jako k samotnému výroku rozhodnutí, především si položím otázku, zda je možné, aby soud při rozhodování překročil návrh účastníků a pokud ne, tak z jakých důvodů. Další důraz bude kladen na prodlužování předběžného opatření, jelikož i v této oblasti byly zaznamenány změny oproti staré úpravě, především jde o maximální dobu, na kterou může být předběžné opatření prodlouženo a také jde o podání návrhu ve věci samé, který byl podmínkou pro vyhovění návrhu o prodloužení.

Během práce si budu klást otázky u problematičtějších částí, ke kterým se v průběhu práce dostanu. Na tyto otázky se pokusím nalézt odpovědi, přičemž se budu opírat o ustálenou judikaturu soudů, platnou právní úpravu, odborné články, komentáře, ale také především o názory Čuhelové, která je v dané problematice velkou odbornicí. Pokusím se analyticky problém zpracovat a pomocí ustanovení právního řádu daný problém vyřešit, či navrhnout, jak by se dle mého názoru do budoucna mělo pokračovat.

Vzhledem k tomu, že úprava předběžného opatření dle ust. § 400 a násl z.ř.s. je účinná teprve od 1.1.2014, není zde mnoho judikátů soudu, které se zabývají problematikou dle nové právní úpravy. Pro mou práci jsem tedy pracovala s judikáty, které se zabývaly starší úpravou dle ust. § 76b o.s.ř., analyzovala daný judikát a aplikovala jej na nynější úpravu. Pomocí monografií a komentářů budu rozebírat detailně daná ustanovení a pohlížet kriticky na případné problémy.

V práci se pokouším zachovat logiku struktury, tedy kapitoly jsou řazeny tak, jak na sebe logicky navazují jak v z.ř.s., tak také v celém procesu rozhodování o předběžném opatření. Kapitoly tedy, pominu-li úvodní, které jsou pouze okrajový úvod do problematiky, počínají samotným podáním návrhu a končí zánikem či zrušením daného předběžného opatření. Na rozhodnutí o vydání předběžného opatření ještě navazuje nařízení výkonu dle ust. § 492 – 496 z.ř.s. nicméně tato problematika není obsahem mé práce ani okrajově.

Při psaní diplomové práce využívám metody vědecké práce, jako příklad lze uvést metodu historické komparace, kterou používám při srovnávání starší a nové úpravy dané problematiky, dále jsem také postupovala výkladem teleologickým. Diplomová práce je zpracována pomocí výkladu právní úpravy, kdy jako logické argumenty jsem použila například argument a contratio, a silentio legis a per eliminationem. Práce je zpracována v souladu s formálními požadavky na diplomovou práci, které stanoví směrnice děkanky S 2/2010, o kvalifikačních pracích.

2 Domácí násilí

2.1 Pojem

Pojem domácího násilí není nikde v právním řádu výslovně definován. Pojem nadefinoval až ZDN, kde v důvodové zprávě je uvedeno, že „domácím násilím se rozumí opakované násilné jednání nebo opakované vyhrožování násilným jednáním, v důsledku kterého dochází nebo hrozí, že dojde, k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, mezi osobami, které jsou či byly spolu v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu a žijí ve společně obývaném bytě nebo domě.“¹

Čírtková dále vymezila definiční znaky domácího násilí s tím, že aby se jednalo o domácí násilí, musí být současně splněny všechny tyto definiční znaky. Jedná se o:

- výskyt incidentů, tj. přítomnost násilí fyzického
- trvalá a neměnná diferenciací rolí na ohroženou osobu a násilnou osobu
- opakování incidentů
- eskalace, jak v intenzitě tak frekvenci násilí (s tím, že nyní tento znak je spíše chápán jako rizikový faktor)²

K definičním znakům domácího násilí se také vyjádřil Krajský soud v Hradci Králové, který uvedl, že nařídít předběžné opatření ve věci ochrany před domácím násilím lze jen tehdy, pokud budou splněny všechny čtyři znaky pojmu, tj. opakovanost a dlouhodobost, eskalace, neveřejnost, blízkost osob a jasnost jejich rolí.³

Jak je zřejmé, tak Čírtková neuvedla ve svém výčtu definiční znak neveřejnosti. K tomuto znaku se velmi přiklání, jelikož vyplývá také především z ust. § 751 o.z., který výslovně hovoří o společném obydlí. Ke znaku neveřejnosti se také přiklání Expertní skupina Aliance proti domácímu násilí, která uvádí, že násilí se zpravidla odehrává za zavřenými dveřmi, stranou společenské kontroly.⁴ V souvislosti s tímto definičním znakem si Ševčík a Špaténková položili otázku, zda by tento znak byl naplněn i tehdy, pokud by se násilí odehrávalo mezi osobami bez domova. Autoři mají za to, že ano, ale jen pokud by osoby společně žily jako partneři ve squatu, pod mostem apod. a zároveň naplňují ostatní definiční znaky.⁵ Přiklání se k tomuto názoru, ale s tím, že je potřeba trvat na tom, aby jak osoba ohrožená, tak osoba, která násilí páchá, byly

¹ Důvodová zpráva k z. č. 135/2006 Sb.

² ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011, s. 38

³ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7.8.2012, sp.zn. 19 Co 372/2012. Dostupné v SVOBODA, Karel. *Přehled judikatury ve věcech předběžných opatření*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 222.

⁴ Expertní skupina Aliance proti domácímu násilí. *Domácí násilí: Klíčové znaky domácího násilí* [online]. Domacinasili.cz, [cit. 10. března 2017]. Dostupné na <<http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/>>

⁵ ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext...*, s. 38

v partnerském vztahu. Je to z toho důvodu, že rodinná domácnost počítá s určitým prvkem rodiny, ať je to partnerství, manželství či příbuzenství.

Dalo by se namítat, že dle ust. § 3021 o.z. postačí, aby osoby žily ve společném obydlí. Nicméně tento argument se použít nedá, jelikož ke splnění podmínky společného obydlí je potřeba, aby osoby spolu žily alespoň částečně v prostorech sloužícím k bydlení.⁶ V případě, že by se násilí dopouštěla osoba bez domova na druhé osobě bez domova a nebyly by k sobě v žádném rodinném či partnerském stavu, nebyly by splněny definiční znaky domácího násilí. Osoba by tedy nebyla chráněna dle ust. § 400 a násl. z.r.s. Řešení bych spatřovala například v úpravě trestněprávní.

2.2 Formy domácího násilí

Všechny formy násilí mají v podstatě jeden cíl a to získat moc nad druhým a tu si udržet. Typologie násilí není v literatuře sjednocena, nicméně lze identifikovat několik forem domácího násilí.⁷

Základní formy domácího násilí dělíme na:⁸

- Fyzické násilí
- Psychické nebo emocionální násilí
 - o Vymezit psychické domácí násilí je velmi těžké, jelikož na rozdíl od fyzického násilí nezanechává viditelné stopy. Musí jít o opakované, zpravidla eskalující, slovní nebo jiné nekontaktní projevy agrese, které vytvářejí jasně asymetrický partnerský vztah a poškozují duševní stabilitu. Rozhodující je přitom úmysl násilné osoby, tj. terorizovat či zastrašovat ohroženou osobu.⁹
- Sexuální násilí (projevuje se omezováním svobody až po znásilňování v partnerském vztahu)
- Sociální násilí (sociální izolace, kontrolování kontaktů)
- Ekonomické násilí (nucení k finančnímu zajištění násilníka, odejmutí finančních prostředků ohrožené osobě)

⁶ K pojmům rodinná domácnost a společné bydlení blíže viz kapitola Účastníci řízení.

⁷ ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext...*, s. 47

⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008, s.10

⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie...* s. 23

2.3 Tři pilíře ochrany

ZDN stojí na třech vzájemně se propojujících pilířích ochrany. Těmito pilíři jsou policejní zásah, intervenční centra a občanskoprávní řešení situace.¹⁰

Policie je oprávněna dle § 44-47 z. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, vykázat ze společného obydlí osobu, která se dopouští domácího násilí. Vykázat osobu je policista oprávněn až tehdy, budou-li splněny podmínky v ust. § 44 cit. zákona, s tím že lze na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předchozí útoky, důvodně předpokládat, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti. Dle odst. 2 téhož ustanovení lze vykázat násilnou osobu po dobu 10 dnů s tím, že tato doba nelze zkrátit ani z toho důvodu, že by s tímto souhlasila ohrožená osoba. Také u institutu vykázání došlo k určitým změnám. Nejdůležitější je především ta skutečnost, že nyní se vykázání považuje za faktický pokyn a nikoliv za správní rozhodnutí. Změna se odráží především v tom, že policista může při nesplnění pokynu vyvést osobu z obydlí na základně tzv. bezprostředního zásahu.¹¹

Druhým pilířem jsou intervenční centra, která upravuje § 60a z. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Dle tohoto ustanovení poskytnou centra pomoc ohrožené osobě do 48 hodin od doručení kopie úředního záznamu o vykázání. Sociální služby, které centra poskytují, jsou služby ambulantní, terénní nebo pobytové. Dle odst. 2 téhož ust. základní činnosti center jsou sociálně terapeutické činnosti a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí. Ingerence státu do soukromé sféry je odůvodněna náležitým zajištěním ochrany základních lidských práv ohrožené osoby i proti její vůli.¹² Myslím si, že autoritativně stanovená spolupráce mezi prvním a druhým pilířem je důležitým faktorem při ochraně před domácím násilím. V intervenčních centrech pracují odborníci, kteří jsou schopni pomoci oběti domácího násilí v jiných směrech, než to dokáže policie. Faktické vykázání násilné osoby je pouze první krok. Ohrožená osoba jistě bude potřebovat pomoci i do budoucna a v tom případě nastupují intervenční centra, která ji mohou pomoci v různých směrech a odporech – od právní pomoci po pomoc psychickou.

Třetím pilířem je pak předběžné opatření vydané na základě ust. § 400 a násl. z.ř.s., o kterém bude pojednávat tato diplomová práce.

¹⁰ Důvodová zpráva k zákonu o ochraně před domácím násilím.

¹¹ VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 178

¹² Důvodová zpráva k zákonu o ochraně před domácím násilím.

2.4 Stalking

V roce 2009 byl stalking zařazen do právního řádu, přesněji do trestního zákoníku jako nebezpečné pronásledování (ust. § 354 TZ). Tímto se Česká republika zařadila mezi země s tzv. anti-stalkingovou legislativou.¹³

Hlavním znakem stalkingu je obsesivní upnutí se známého nebo neznámého pachatele na určitou osobu, kterou pak obtěžuje systematicky a úporně projevy nevyžádané a nechtěné pozornosti s tím, že pachatel pronásleduje vyhlédnutou oběť dopisy, telefonicky, SMS či vtíráním do její blízkosti.¹⁴ Příмым následkem stalkingu je závažné narušování soukromí, osobní svobody a lidské důstojnosti oběti, v závažných případech poškozují stalking duševní i tělesné zdraví oběti, či dokonce ohrožuje její život.¹⁵

Soukromoprávní aspekty ochrany před stalkingem představuje na teritoriální úrovni předběžné opatření dle ust. § 400 a násl. z.ř.s. Vedle ochrany teritoriální je možné se proti stalkingu bránit také na základě ustanovení na ochranu osobnosti. Personální ochrana je zajištěna dle ust. § 82 o.z.

¹³ VÁLKOVÁ, Helena. In ŠÁMAL, Pavel a kol. (ed). *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 3293

¹⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie*. ... s. 53.

¹⁵ Tamtéž.

3 Vývoj právní úpravy

Občanskoprávní ochrana před domácím násilím byla zavedena přijetím ZDN. Do té doby právní řád spatřoval ochranu před domácím násilím pouze na trestněprávním úseku, kde v zákoně č. 91/2004 Sb., kterým se mění trestní zákon s účinností od 1. června 2004, zavedl skutkovou podstatu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě či domě dle ust. § 215a, čímž byl umožněn trestní postih projevů domácího násilí.¹⁶

ZDN si klade za cíl řešit jev, který je obecně znám pod pojmem domácí násilí, a to prostřednictvím jasně formulované vůle státu chránit ohroženou osobu a zamezit dalšímu jednání násilné osoby, tedy jednoho člena společného obydlí vůči druhému, a to zejména prostřednictvím možnosti jeho krátkodobého vykázaní z místa, v němž spolu žijí. Podstatou tohoto zákona je konstituování možnosti pro zásah státu do vztahu osob, mezi nimiž dochází k domácímu násilí, a to takovým způsobem, že se násilná osoba vykáže na přiměřenou dobu z obydlí, které sdílí s osobou ohroženou.¹⁷

Nejdůležitějším aspektem tohoto zákona pro soukromé právo byla novelizace občanského soudního řádu. Na základě tohoto zákona došlo ke vzniku ust. § 76b o.s.ř. Přijetím tohoto zákona splnila Česká republika závazky, které pro ni vyplývaly z mezinárodních smluv.¹⁸ Toto ustanovení bylo první soukromoprávní ochranou před domácím násilím.

Další novelou bylo z. č. 218/2009 Sb., kterým se mění z. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, změněno ust. § 76b o.s.ř.. Zákon si kladel za cíl doplnit ustanovení týkající se domácího násilí, která v o.s.ř. v té době chyběla.¹⁹ Tímto zákonem byla do právního řádu pod ust. § 76b odst. 1 písm c) a d) zavedena ochrana před stalkingem. Nově tedy bylo možné odpůrci uložit, aby se zdržel setkávání s navrhovatelem, zdržel se nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoli způsobem. Nicméně tato změna byla spíše pro formu, jelikož soudy již před přijetím této novely zakazovaly setkávání ohrožené a násilné osoby v případě stalkingu.²⁰

Přijetím nového občanského zákoníku z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který nabyl účinnosti k 1.1.2014 bylo provedeno mnoho změn, mimo jiné zde byly provedeny změny, které se týkaly problematiky domácího násilí. Legislativce ust. § 751-753 o.z. reagoval takto na potřebu soukromoprávní úpravy domácího násilí, a to dlouhodobějšího charakteru. Což také uvedl

¹⁶ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: WolterKluwer ČR a.s., 2016, s.8

¹⁷ Důvodová zpráva k zákonu o ochraně před domácím násilím.

¹⁸ ŠMÍD, Ondřej. *Ochrana před domácím násilím v rámci civilního procesu ČR* [online]. law.muni.cz, [cit.10. března 2017]. Dostupné na <https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasilni/Smid_Ondrej.pdf>.

¹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 218/2009 Sb.

²⁰ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech...* s. 9

v důvodové zprávě s tím, že poukázal na potřebu připravit předpisy ve všech právních oborech, které by osoby, jež jsou domácím násilím dotčeny, ochránily.²¹

Na novou hmotněprávní úpravu bylo potřeba zareagovat i úpravou procesní. Touto reakcí se stalo přijetí zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, do kterého byla zařazena úprava ochrany před domácím násilím, která reflektující hmotné právo.

3.1 Změny po přijetí z.ř.s.

Přijetí z.ř.s. znamenalo zrušení ust. § 76b o.s.ř. a přesunutí veškeré procesní úpravy do ust. § 400 a násl. z.ř.s. Zákonodárce nicméně nereagoval pouze na potřebu reflektovat nově přijatý občanský zákoník, ale také se pokusil o odstranění problémů, které se při aplikaci ust. § 76b o.s.ř. v praxi objevovaly.

Jako jednu z nejdůležitějších změn je dle mého názoru způsob, jakým zákonodárce vyřešil postavení nezletilého a případný střet zájmů. V dřívější úpravě se vůbec neřešilo, jak se bude postupovat, pokud bude navrhovatelem nezletilý. Nová právní úprava se k této problematice dle mého názoru postavila správným způsobem. V ust. § 403 z.ř.s. vyjmenovává taxativně osoby, které jsou způsobilé jednat za nezletilého a co víc, je nezletilému staršímu 16 let přiznána plná procesní způsobilost. Myslím si, že zákonodárce tuto problematickou oblast upravil dobře. Odpadly tak otázky, zda například může rodič zastoupit nezletilého coby zákonný zástupce (jelikož tuto oblast praxe řešila různými způsoby) nebo zda je úprava řízení ve věcech péče o nezletilé speciální k ust. § 76b o.s.ř.²² Dalším problémem se mohl jevit střet zájmů mezi zástupcem a nezletilým. K takovému střetu mohlo dojít například, pokud návrh podává matka nezletilého a jako odpůrce označí otce. Na tuto situaci zákonodárce také myslel a upravil případný hrozící střet zájmů v § 406 z.ř.s.

Dalším velkým pozitivem je upuštění od nutnosti podat vedle návrhu předběžného opatření také návrh ve věci samé. V dřívější úpravě bylo zakotveno, že pokud navrhovatel podá návrh na prodloužení předběžného opatření, jednou z podmínek vyhovění návrhu bylo podání návrhu ve věci samé (ust. § 76b odst. 4 o.s.ř.). Nyní povinnost podat návrh ve věci samé odpadá a je pouze nově zakotvena poučovací povinnost soudu v tom smyslu, že navrhovatele poučí o možnosti podat návrh ve věci samé (ust. § 405 odst. 2 z.ř.s.). Záleží pak pouze na navrhovateli, zda návrh ve věci samé podá či nikoliv. Tento krok hodnotím velmi kladně, jelikož především

²¹ Důvodová zpráva k ust. § 751-753 o.z.

²² ČUHELOVÁ, Kateřina. Jak postupovat, pokud v rodině s nezletilými dětmi dochází k domácímu násilí? *Právní rádce*, 2011, č. 7, s. 253

smysl tohoto opatření je rychlá reakce na stávající negativní stav a hmotné ani procesní právo nepočítá s dalším řízením ve věci samé odpovídajícím přímo ochraně před domácím násilím.

Tyto dvě změny jsou dle mého nejdůležitější a zákonodárce tak jasně reagoval nejen na novou hmotněprávní úpravu, ale i na aplikační problémy, které se vyskytovaly v praxi. Vedle těchto dvou změn bych ještě zmínila zkrácení délky trvání předběžného opatření. Dle starší úpravy předběžné opatření trvalo maximálně 1 rok od vykonatelnosti (ust. § 76b odst. 4 o.s.ř.). Nyní délka předběžného opatření byla zkrácena o polovinu, což byla především reakce na hmotněprávní úpravu (ust. 752 o.z.). Toto zkrácení hodnotím také velmi kladně, jelikož při nařízení předběžného opatření dochází k zásahům do práv odpůrce a 1 rok se mi v tomto případě jeví jako nepřiměřeně dlouhá doba.²³

Dále zákonodárce upravil lhůty u odvolacího řízení s tím, že autoritativně uložil nejen odvolacímu soudu, do kdy je povinen rozhodnout, ale především nově uložil soudu prvního stupně lhůtu, ve které je povinen předložit věc odvolacímu soudu. Zákonodárce se zde velmi dobře vypořádal se zásadou rychlosti a hospodárnosti, které v těchto případech jsou více než důležité.

Celkově změny provedené přijetím z.ř.s. hodnotím velmi kladně, zákonodárce reflektoval ty největší problémy, které ust. § 76b o.s.ř. činilov praxi. Nicméně nemyslím si, že se zákonodárce vypořádal se všemi problémy. Například si myslím, že mohla být lépe upravena koncentrace řízení, s tím, že by výslovně stanovil v ust. § 409 z.ř.s., zda je odvolatel oprávněn navrhopat nové skutečnosti a důkazy. Dle mého názoru odvolatel může uplatnit nové skutečnosti a důkazy, ale není to z tohoto ustanovení zřejmé.

²³ Například se mi jeví velice nepřiměřené, že soud měl možnost omezit vlastnické právo odpůrce až na 1 rok tím, že by mu uložil, aby opustil společné obydlí. 1 rok je velice dlouhá doba a dle mého názoru již není proporcionální k legitimnímu cíli, který toto předběžné opatření sleduje.

4 Návrh na vydání předběžného opatření

V z.ř.s. rozlišujeme dva typy řízení, a to řízení, které je možno zahájit pouze na návrh nebo řízení, které lze zahájit i bez návrhu. Řízení týkající se předběžného opatření jako ochrany před domácím násilím je čistě návrhové, což vyjadřuje ust. § 401 z.ř.s., který uvádí, že řízení v této věci lze zahájit pouze na návrh. K osobám, které jsou aktivně legitimované k podání návrhu, viz - kapitola Účastníci řízení.

4.1 Podání návrhu

Řízení o předběžném opatření se zahajuje pouze na návrh, který lze podat jak písemně, tak i ústně do protokolu dle ust. § 14 z.ř.s. Co již podle Karla Svobody možné není, je podat ústně do protokolu další návrh týkající se řízení ve věci domácího násilí (např. návrh na prodloužení trvání předběžného opatření). Je to z toho důvodu, že právní řád chápe řízení ve věci ochrany před domácím násilím jako jeden celek, z čehož vyplývá, že návrh na zahájení dílčího řízení uvnitř tohoto celku není chápán jako návrh ve smyslu ust. § 14 z.ř.s., tedy není možné jej podat ústně do protokolu.²⁴ Dle mne není tento názor správný. Ano, při podávání návrhu na prodloužení doby trvání předběžného opatření se bude rozhodovat znovu o témže předběžném opatření, nicméně návrh a samotné řízení má jiná specifika, jako například nařízení jednání, viz ust. § 411 z.ř.s. Myslím si, že nemůžeme hledět na řízení o předběžném opatření ve věcech domácího násilí jako na celek, jelikož jeho takzvaná dílčí řízení mají svá specifika, které z nich dělají samotné řízení, takže si myslím, že je možné podat návrh na prodloužení doby trvání ústně do protokolu dle ust. § 14 z.ř.s.

Návrh je třeba podat věcně a místně příslušnému soudu. Věcnou příslušnost určuje ust. § 3 odst. 1 z.ř.s., kdy zákon stanoví, že „pro řízení v prvním stupni jsou příslušné okresní soudy, nestanoví-li zákon jinak“. Protože zákon jinak nestanovil, tj. v odst. 2 téhož ustanovení v taxativním výčtu případů, kdy bude rozhodovat krajský soud v prvním stupni, nefigurují věci týkající se ochrany před domácím násilím, bude příslušný vždy okresní soud jako soud prvního stupně.

Místní příslušnost obecně upravuje ust. § 4 z.ř.s., který uvádí „pro řízení je příslušný obecný soud osoby, v jejímž zájmu se řízení koná, nestanoví-li tento zákon jinak.“ Odst. 2 tohoto ustanovení dále upravuje obecný soud nezletilého, který není plně svéprávný, s tím, že obecný soud bude soud, v jehož obvodu má nezletilý bydliště. Před touto úpravou má aplikační přednost

²⁴ SVOBODA, KAREL. *Nesporná řízení II.1. vydání*. Praha : C.H.Beck, 2016, s. 181

speciální úprava, která se nachází ve zvláštní části z.ř.s. Dle ust. § 400 z.ř.s. „k rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření je příslušný obecný soud navrhovatele.“ Tato skutečnost vychází z koncepce předběžného opatření, tedy, že se zde očekává rychlý zásah soudu a tedy je logicky na místě, aby se jednalo o soud navrhovatelů nejbližší.²⁵ V praxi nebude velice těžké určit správně místně příslušný soud, jelikož v osobě navrhovatele nebude rozporu a podá jej k soudu v obvodu svého bydliště.²⁶ Obecný soud osoby navrhovatele se určuje dle ust. § 85 odst. 1 o.s.ř.

Obecně je u předběžných opatření vyžadováno složení jistoty dle ust. § 75b o.s.ř. Speciálně k tomu je ust. § 12 z.ř.s., který v odst. 3 výslovně stanoví, že složení jistoty se nevyžaduje ve třech taxativně vyjmenovaných případech včetně předběžného opatření týkající se ochrany před domácím násilím. Jak z povahy jistoty vyplývá, slouží k zajištění případné újmy, která by předběžným opatřením vznikla, jistota má tedy povahu majetkovou. Na druhou stranu, z povahy předběžného opatření ve věcech domácího násilí vyplývá, že toto předběžné opatření má povahu především ochrannou.²⁷ Zde si myslím, že zákonodárce velice logicky ustanovil, že se složení jistoty nevyžaduje.

Co se týče soudních poplatků, tak dle §11 odst. 2 písm p) z. č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, je od soudních poplatků osvobozena osoba navrhovatele ve věcech ochrany před domácím násilím. Dle téhož zákona ust. § 11 odst. 2 písm a) je od soudních poplatků osvobozeno i státní zastupitelství v případě, že by vstupovalo do řízení (pokud by bylo navrhovatelem, použilo by se ust. o osvobození navrhovatele).²⁸

V případě zpětvzetí návrhu bude postupováno dle ust. § 96 odst. 2 o.s.ř., kdy lze vzít návrh zpět až do doby, než soud o návrhu rozhodne, popřípadě do doby, než rozhodnutí o návrhu nabude právní moci. V tom případě musí vedle rozhodnutí o zpětvzetí návrhu soud rozhodnout i o zrušení rozhodnutí. Co se týče neúčinnosti zpětvzetí dle ust. § 96 odst. 3 o.s.ř., je podle Karla Svobody potřeba, aby soud dal prostor k vyjádření osobě, vůči níž domácí násilí směřovalo i přesto, že tato osoba není navrhovatelem. Tento postup připadá v úvahu pouze tehdy, pokud je navrhovatelem státní zastupitelství nebo osoba, vůči níž násilí nesměruje.²⁹ Předběžné opatření ve věci ochrany před domácím násilím slouží především k ochraně těchto osob, tedy je logické, že jejich názor k případnému zpětvzetí je na místě a soud by jej měl vzít v úvahu. Je třeba se ptát, zda tento postup je správný ve smyslu práva na spravedlivý proces. Pokud vezme navrhovatel návrh zpět, soud musí zjistit postoj osoby, vůči níž násilí směřuje stále v rámci lhůty 48 hodin.

²⁵ Důvodová zpráva k § 400 z.ř.s.

²⁶ O nové jednotné formulaci účastníků a jejich definici více viz kapitola Účastníci řízení

²⁷ KŘEČEK, Stanislav, In MACKOVÁ A., MUŽIKÁŘ, L. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha Leges, 2016, 689 s.

²⁸ K účasti státního zastupitelství na řízení více v kapitole Účastníci řízení

²⁹ SVOBODA, KAREL. *Nesporná řízení II...* s. 182 - 183

Zjišťuje soud i postoj odpůrce? Domnívám se, že nikoliv. Dle mého názoru tento postup je v rozporu s právem na spravedlivý proces, nicméně je třeba se ptát, zda by odpůrce v tomto případě nesouhlasil se zpětvzetím. Jelikož se jedná pouze o předběžné opatření a ne o řízení ve věci samé, nemyslím si, že by zde šlo o případy, kdy by odpůrce nesouhlasil se zpětvzetím návrhu. Myslím si, že takový názor zastupují i soudy, proto v rámci neúčinnosti zpětvzetí návrhu zjišťují názor pouze osoby, vůči níž násilí směřuje. Tedy i přesto, že soud nezjišťuje stanovisko odpůrce ke zpětvzetí návrhu, čímž zasahuje do jeho práva na spravedlivý proces, nemyslím si, že v tomto případě by šlo o zásah tak zásadní. Dle mého názoru ust. § 93 odst. 4 o.s.ř. se nepoužije, jelikož v řízení o návrhu na předběžné opatření ve věcech domácího násilí soud nenařizuje jednání. Použití tohoto ustanovení by nedávalo smysl, jelikož by povolovalo neúčinnost zpětvzetí ve fázi, která v tomto případě nemůže nastat.

4.2 Náležitosti návrhu

K tomu, aby soud mohl rozhodnout o návrhu, musí návrh obsahovat zákonem stanovené náležitosti. Obecné náležitosti návrhu jsou uvedeny v ust. §42 odst. 4 o.s.ř. a dále v ust. § 79 odst. 1 o.s.ř.³⁰. V ust. § 75 odst. 2 o.s.ř. jsou uvedeny obecné náležitosti návrhu na předběžné opatření, toto ustanovení se ale nepoužije, jelikož jsou speciální náležitosti návrhu ve věcech ochrany před domácím násilím uvedeny v ust. § 403 z.ř.s., který je *lex specialis*.³¹ Vzhledem k povaze opatření je nezbytné, aby návrh obsahoval skutečnosti, na základě kterých dle hmotného práva, soud poskytuje ochranu.³² Dle ust. § 751 o.z, který stanoví, že „stane-li se další společné bydlení manželů v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije, může soud na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit na určenou dobu právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet. Stejně jako v odstavci 1 lze postupovat v případě, že se jedná o manžele rozvedené, jakož i v případě, kdy manželé nebo rozvedení manželé bydlí společně jinde než v rodinné domácnosti.“

Návrh musí obsahovat především dle ust. § 402 odst. 1 z.ř.s. vylíčení skutečností, které osvědčují³³ buď, důvody tělesného nebo duševního násilí (pokud jde o domácí násilí) nebo skutečnosti, které osvědčují nežádoucí sledování nebo obtěžování navrhovatele (pokud jde o

³⁰Z podání musí být patrné, kterému soudu je určeno, kdo jej činí, které věci se týká a co sleduje, musí být podepsáno a datováno. Dále obsahovat jméno, příjmení, bydliště účastníků, popřípadě rodná čísla nebo identifikační čísla účastníků (obchodní firmu nebo název a sídlo právnické osoby, identifikační číslo, označení státu a příslušné organizační složky státu, která za stát před soudem vystupuje), popřípadě též jejich zástupců, vylíčení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává, a musí být z něj patrné, čeho se navrhovatel domáhá.

³¹ SVOBODA, KAREL. *Nesporná řízení II...* s. 183

³² Důvodová zpráva k ust. § 402 z.ř.s.

³³ Osvědčení je „míra zjištění skutkového stavu spočívající v dosažení závěru o pravděpodobnosti tvrzeného stavu, tedy nikoliv plného poznání či jistoty ohledně skutkového stavu“ (viz. HAMULÁKOVÁ, K., KRIVÁČKOVÁ, In. SVOBODA Karel a kol., *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. C.H.Beck., 2015, str.755.

„stalking“). Tyto skutečnosti nepostačí pouze tvrdit, ale je třeba je osvědčit. Řízení je sice ovládáno zásadou vyšetřovací, dle ust. § 21 z.ř.s., nicméně soud je při rozhodování omezen lhůtou k rozhodnutí, která činí 48 hodin (ust. § 404 z.ř.s.).³⁴

Dle mého názoru je lhůta k rozhodnutí adekvátní. Předně na jedné straně nejen donutí soudy, aby rozhodovaly v co nejkratší době, ale také na straně druhé, donutí navrhovatele k tomu, aby v návrhu nejen skutečnosti tvrdil, ale také tato tvrzení osvědčil. K této problematice se vyjádřil nedávno ve svém nálezu i Ústavní soud. Stěžovatel namítal, že celá věc nebyla řádně projednána a skutečnosti nebyly řádně prověřeny. Ústavní soud uvedl, že vydání předběžného opatření v této věci je velice rychlá záležitost, tedy není reálně možné, aby soudy rozhodující o předběžném opatření mohly celou věc řádně a důsledně projednat.³⁵

Myslím si, že na tomto usnesení je dobře vidět, jak velký důraz je kladen na rychlost vydání. Tím nechci říct, že by snad šlo o libovůli soudů při rozhodování o předběžném opatření. Spíše chci poukázat na skutečnost, že k rozsáhlému dokazování není v tak krátkém časovém úseku prostor. Proto se klade tak velký důraz na vylíčení rozhodných skutečností, jelikož to je v podstatě jediný materiál, ze kterého soud při rozhodování vychází. Neznamená to ovšem, že by soud byl vázán pouze návrhem účastníka³⁶. Zákon tím, že autoritativně stanoví nutnost skutečnosti nejen tvrdit, ale i osvědčit (§402 odst. 1 z.ř.s.), zajistí, že soudu navrhovatel poskytne takové důkazní prostředky, na základě kterých je schopen rozhodnout.

Při uvedení toho, čeho se navrhovatel domáhá, postačí, aby si navrhovatel zvolil jednu z možností uvedených v ust. § 405 odst. 1 z.ř.s., zároveň ale tato možnost nesmí být v logickém rozporu s tím, co navrhovatel vylíčil v návrhu.³⁷ V návaznosti na to se ztotožňuju s názorem doktorky Čuhelové, že by v tomto případě soud poté ve výroku rozsudku měl pojmout také údaje o délce trvání předběžného opatření, případně po jakou dobu se nesmí setkávat s ohroženou osobou a také údaj, do kdy lze podat návrh na prodloužení doby trvání předběžného opatření.³⁸ Názor velmi jasně reflektuje právní jistotu, tedy nejen pro navrhovatele, popř. ohroženou osobu, ale i pro odpůrce. Soud petit navrhovatele musí doplnit tak, aby kolidoval se zákonnými požadavky, ale především, aby udržel stále rovnost stran.

³⁴ ČUHELOVÁ, KATEŘINA. In LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné: : zákon o zvláštních řízeních soudních ; zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob*. Praha: WoltersKluwer, a. s., 2015, s.689

³⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 26.7.2016, sp. zn. III.ÚS 1086/16 www.beck-online.cz

³⁶ Soud si například může vyžádat policejní spis.

³⁷ ČUHELOVÁ, KATEŘINA. In LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné...* s. 689

³⁸ Tamtéž.

4.3 Vady návrhu

Dle ust. § 402 odst.2 z.ř.s. má návrh na vydání předběžného opatření ve věci ochrany před domácím násilím vady, pro které soud návrh odmítne, pokud neobsahuje všechny náležitosti a zároveň pro tyto vady není možné o návrhu rozhodnout. Dle mého názoru vada, která by nebyla toliko závažná, že by i přesto soud mohl rozhodnout, by byla například situace, že navrhovatel označí odpůrce jako „svého manžela“. Soud si dokáže velice rychle zjistit, kdo je manželem navrhovatele, tedy by to nemuselo znamenat odmítnutí návrhu.

Ve znění o.s.ř. účinném do 31. 12. 2013 se vady návrhu odstraňovaly dle ust. § 75 o.s.ř., který ale nestanovil jasný postup soudu při vyzývání k odstranění vad návrhu. Soudy tedy postupovaly operativně tak, že předvolávaly navrhovatele a návrh doplňovaly. Nicméně nebyla to povinnost daná autoritativně zákonem, což mělo za následek, že soudy postupovaly při odstraňování vad návrhu nejednotně. Pokud si soudy nedaly práci s doplněním návrhu, bylo nutné návrh pro nesrozumitelnost nebo neurčitost zamítnout.³⁹ Myslím si, že na tuto situaci zákonodárce zareagoval velmi dobře, jelikož v z.ř.s. je nově autoritativně stanoveno, jak mají soudy postupovat při doplňování vadných návrhů.

Soud při odstraňování vad návrhu postupuje podle ust. § 402 odst. 2 věta první z.ř.s. nikoliv podle ust. § 43 o.s.ř., protože ust. § 402 odst. 2 věty třetí z.ř.s. to výslovně vylučuje tím, že „ustanovení o opravení nebo doplnění podání, které neobsahuje všechny stanovené náležitosti nebo které je nesrozumitelné nebo neurčité, se nepoužije.“ Pokud je návrh vadný podle daného ustanovení, vyzve soud navrhovatele vhodným způsobem, aby návrh doplnil a zároveň jej poučil o následcích. Soud si sám volí, jaký je nevhodnější způsob pro vyzvání k doplnění návrhu, ale vzhledem k tomu, že soud má 48 hodin na rozhodnutí o předběžném opatření, také lhůta pro doplnění vadného návrhu nesmí překročit tuto 48 hodinovou lhůtu. Pokud by v této lhůtě soudu opravený návrh nebyl doručen, soud ze zákona návrh odmítne (ust. § 402 odst. 2 z.ř.s.)

Jako nejvhodnější způsob, jakým soud vyzývá navrhovatele k doplnění, se mi jeví vyzvat jej telefonicky. Vzhledem ke krátké lhůtě, která je navrhovateli zákonem poskytnuta k doplnění návrhu, písemná výzva je velmi neefektivní, jelikož i kdyby soud vyzval navrhovatele hned ten samý den při obdržení návrhu, dá se počítat s tím, že by se písemnost k navrhovateli doručila až další den a navrhovatel by musel v ten samý den, co výzvu obdržel, doplnit návrh. Samozřejmě lhůta 48 hodin má logický a legitimní důvod a nemyslím si, že by bylo řešením, aby zákon povolil soudu, lhůtu v případech doplnění návrhu, prodloužit. Dle mého názoru zákonodárce by této problematice učinil za dost, kdyby zařadil povinnost uvést telefonní číslo do výčtu specifických

³⁹ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech...* s. 41

náležitostí dle § 402 odst. 1 z.ř.s. Myslím si, že by to zefektivnilo celý proces doplňování vadných návrhů.

5 Účastníci řízení

Definice účastníků řízení je obsažena v ust. § 6 z.ř.s, který uvádí, že „v řízení, které lze zahájit i bez návrhu, je účastníkem řízení navrhovatel a ten, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno. Účastníkem je také navrhovatel a ten, kterého zákon za účastníka označuje.“ Na toto označení účastníků navazuje specifičtější definice účastníků ve zvláštní části zákona, týkající se pouze účastníků při návrhu na vydání předběžného opatření v oblasti domácího násilí. Podle ust. § 403 ods. 1 jsou účastníky „navrhovatel a odpůrce, popřípadě osoba, vůči níž násilí směřuje.“

Zákon o zvláštních řízeních soudních upravuje dva způsoby řízení, a to takové řízení, které je možno zahájit i bez návrhu a řízení, které je čistě návrhové. Řízení v případě předběžného opatření týkající se domácího násilí patří mezi řízení návrhové. Tato skutečnost vyplývá z ust. § 401 z.ř.s dle něž lze zahájit řízení pouze na návrh. Bude se tedy aplikovat definice účastníků dle ust. § 6 odst. 2 z.ř.s. tedy „účastníkem je také navrhovatel a ten, kterého zákon za účastníka označuje.“ Jak jsem výše uvedla, zákon v tomto řízení označuje jako účastníky navrhovatele a odpůrce, popřípadě osobu, vůči níž násilí směřuje. K tomu, proč zákonodárce přistoupil k této definici účastníků, se dostanu níže.

Účastníci mají v řízení o návrhu na předběžné opatření samozřejmě rovné postavení, které vyplývá ze zásady rovnosti účastníků řízení a rovnosti zbraní ve smyslu čl. 37 odst. 3 Listiny a dále z čl. 6 odst. 1 Úmluvy. K tomuto tématu se několikrát vyjádřil i Ústavní soud ve svých nálezech.⁴⁰

5.1 Způsobilosti účastníků

Aby osoba mohla být dle právního řádu účastníkem řízení, musí splňovat předpoklady účastenství, tj. způsobilosti. Způsobilost účastníků řízení je dvojí a obě musí být splněny kumulativně. Jedná se o způsobilost být účastníkem řízení a o způsobilost procesní.

Dle ust. § 19 o.s.ř. „způsobilost být účastníkem řízení má osoba, která má právní osobnost a dále ten, komu ji zákon přiznává.“ Právní osobnost má člověk od narození až do své smrti.⁴¹

Druhá způsobilost, kterou je zapotřebí splnit, je způsobilost procesní, jež je uvedena v ust. § 20 odst. 1 o.s.ř., kdy „každý může před soudem jako účastník samostatně právně jednat (procesní způsobilost) v tom rozsahu, v jakém je svéprávný.“ Plně svéprávná je fyzická osoba dovršením zletilosti viz - ust. § 30 odst. 1 o.z.⁴²

⁴⁰ Jako příklad lze uvést nález Ústavního soudu ze dne 23.10.2014, sp.zn. III. ÚS 3489/13, nález Ústavního soudu ze dne 13.2.2014, sp. zn. III. ÚS 1888/13

⁴¹ Dle ust. § 23 o.z.

⁴² V tomtéž paragrafu v odst. 2 jsou uvedeny další způsoby nabytí zletilosti, které zákon umožňuje ještě před dovršením osmnáctého roku věku. Těmito způsoby se rozumí přiznání svéprávnosti či uzavření manželství.

Co se týče návrhu na předběžné opatření v případech domácího násilí, zákon přiznává dle ust. § 403 odst. 3 z.ř.s. plnou procesní způsobilost nezletilým, kteří jsou starší 16 let. Jaký to má důsledek pro zákonného zástupce? Pokud by podával zákonný zástupce návrh za nezletilého, který již dovršil 16 let, jedná se o případ, kdy takto nezletilá osoba nemusí mít zákonného zástupce. Je zde názor, že pro takto podaný návrh je potřeba předložení plné moci k zastupování nezletilého jako obecného zmocněnce dle ust. § 24 o.s.ř.⁴³ Jak by se postupovalo v případě, že by návrh podával zákonný zástupce a nezletilý starší 16 let by doplnil podpis na návrh? Dle mého názoru by tak soud již jednal jen s nezletilým jako navrhovatelem. Pokud by chtěl zákonný zástupce zastupovat nezletilého v tomto řízení, musel by doložit plnou moc. Zákonný zástupce by tak byl v postavení zmocněnce a nikoli v postavení zákonného zástupce.

Podle mne je tento názor více než logický. Pokud zde zákon staví nezletilé starší 16 let naroveň osobám plně zletilým, musí pro tuto osobu vyplývat také nejen práva ale i povinnosti z tohoto titulu plynoucí. Pokud chce být osoba plně zletilá zastoupena před soudem, je třeba předložit platnou plnou moc dle ust. § 24 o.s.ř. Logicky z toho plyne, že i nezletilý starší 16 let při zastoupení zákonným zástupcem musí předložit takto platnou plnou moc.

5.2 Aktivní a pasivní legitimace

5.2.1 Hmotněprávní úprava

Aktivní legitimace osob dle hmotného práva je uvedena v ust. § 751, 752, 753 a 3021 o.z.

Předně se bude jednat o manžela a rozvedeného manžela, což vyplývá z ust. § 751 o.z., v němž zákon uvádí, že „stane-li se další společné bydlení manželů v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti žije, může soud na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit na určenou dobu právo druhého manžela v domě bydlet. Stejně tak lze postupovat v případě, že se jedná o manžele rozvedené, jakož i v případě, kdy manželé nebo rozvedení manželé bydlí společně jinde než v rodinné domácnosti.“ Tuto skupinu osob (tedy manžela nebo rozvedeného manžela) nám rozšiřuje ust. § 753 o.z., které opravňuje podat návrh i osobu, která žije spolu s manžely nebo rozvedenými manžely v rodinné domácnosti.

Z těchto citovaných ustanovení lze dovodit, že právní úprava směřuje pouze k ochraně manželů, resp. rozvedených manželů, a osob žijících v rodinné domácnosti. Na tuto skutečnost reaguje ust. § 3021 o.z. v němž je uvedeno, že „ustanovení § 751 až 753 proti domácímu násilí se použijí také v případě společného bydlení jiných osob, než jsou manželé“. Dle tohoto ustanovení je oprávněna podat návrh každá osoba, která s násilnou osobou žije ve společném bydlení.

⁴³ ČUHELOVÁ, KATEŘINA. In LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné...* str. 695

Je nutné vymezit pojmy rodinná domácnost a společná domácnost. Zákon neuvádí přesnou definici, ale můžeme říct, že rodinnou domácností rozumíme místo, pro které je charakteristické, že ji tvoří společenství osob, pojem rodiny zosobňuje vztah rodičů a dětí, nicméně není důležité, v jakém svazku osoby jsou (např. manželé ale i druh a družka).⁴⁴ Oproti tomu společným bydlením rozumíme alespoň částečné využívání prostor sloužících k bydlení⁴⁵. Zajímavou otázkou může být, zda můžeme podnájemníkem rozumět osobu, která žije ve společném bydlení s odpůrcem ve smyslu ust. § 3021 o.s.ř. Podnájmem § 2215 odst. 1 o.z. rozumíme užívací právo, které je odvozeno od nájmu, k tomuto ustanovení je speciálně upraven podnájem bytu v ust. § 2274 a násl. o.z. Na základě tohoto lze odvodit, že podnájemník se podílí na společném bydlení, jelikož má právo společné bydlení užívat. Kdyby se osoba podnájemníka nemohla bránit prostřednictvím předběžného opatření na ochranu před domácím násilím, dle mého názoru by ztratilo celé ustanovení smysl. Podnájemník, který by zažíval domácí násilí od nájemce, musí mít možnost se proti takovému násilí bránit. Na druhou stranu, jak vyplývá z ustanovení o podnájmu, lze zřídit podnájem i s tím, že nájemce nebude v předmětném bytě sám bydlet (viz. ust. § 2275 odst. 1 o.z.). V tomto případě by podnájemník chráněn nebyl, jelikož není naplněn znak společného bydlení.

Nezáleží na vztahu, jaký k násilné osobě má. Může jít pouze o spolubydlící, nevyžaduje se tedy prvek manželství, či rozvedeného manželství. Nicméně, z výše uvedených ustanovení vyplývá, že prvek společného obydlí je vyžadován vždy. Výjimku tvoří dle ust. § 751 odst. 1 o.z. pouze manželé, resp. rozvedení manželé, u nichž nezáleží na tom, zda spolu žijí ve společné domácnosti, či nikoliv.⁴⁶

Podle zmíněných ustanovení lze dovodit, že manžel, rozvedený manžel či ostatní osoby, které jsou zmíněny výše, budou oprávněny podat návrh i v případech, kdy ony samy nejsou subjekty domácího násilí, ale kdy násilí je páčáno na osobě, která žije s nimi ve společné domácnosti. Osoba, která tak podává návrh, pocituje toto násilí negativně a chce, aby se v něm nepokračovalo.⁴⁷

Dle výše citovaných ustanovení bude pasivně legitimovaná osoba, která se dopouští násilí na osobě žijící ve společném obydlí.

5.2.2 Procesněprávní úprava

Zákon dle ust. § 403 odst. 1 z.ř.s. aktivně legitimuje dvě skupiny osob a to osobu, proti, které násilí směřuje a „jinou osobu navrhovatele“. Tedy aktivně věcně osoba není pouze ta, vůči níž

⁴⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana. In HRUŠÁKOVÁ, KRÁLIČKOVÁ, WESTPHÁLOVÁ a kol. (ed), *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975) 1.vydání*. C.H.Beck. 2014. 396 s.

⁴⁵ SVOBODA, KAREL. *Nesporná řízení II. 1. vydání*. Praha : C.H.Beck, 2016. 180 s.

⁴⁶ ČUHELOVÁ, KATEŘINA. In LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné...* str. 685

⁴⁷ ČUHELOVÁ, KATEŘINA. In LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné...* str. 685

násilí směřuje, ale i osoba, která násilí přímo fyzicky nepocit'uje. Aktivní legitimace je však záležitostí práva hmotného, proto s návrhem může být úspěšná jen osoba, které legitimace svědčí s jeho norem. Pasivně legitimován je pak dle ust. § 403 odst. 1 z.ř.s. odpůrce, tj. osoba, která násilí páchá. Pojem odpůrce jako účastníka řízení o ochraně před domácím násilím je zaveden nově, tento pojem právní řád užíval jinak pro obecnou definici účastníků řízení v ust. § 90 o.s.ř. do roku 2000.⁴⁸

Označení navrhovatel a odpůrce vykazuje znaky sporného řízení. Toto označení reaguje na stav, který byl před přijetím tohoto zákona, tedy stav, kdy soudy označovaly účastníky řízení nejednotně (žalobce a žalovaný, navrhovatel a odpůrce, aj.).⁴⁹ Je možné se na chvíli zabývat otázkou týkající se definice účastníků řízení z hlediska jejího pojetí. Jak již bylo uvedeno, v rámci z.ř.s. jsou upravena i řízení, která mají ne plně nesporný charakter.⁵⁰ Kontradiktorní postavení účastníků je typický znak sporného řízení, další znak sporného řízení v tomto případě máme ve formě zásady dispoziční, který se zde vyznačuje tím, že řízení o předběžném opatření lze zahájit pouze na návrh (ust. § 401 z.ř.s.). Můžeme tedy uzavřít, že se v případě řízení ve věcech domácího násilí jedná o sporný charakter řízení? Dle mého názoru nikoliv, jelikož na druhé straně zde máme zásadu vyšetřovací, která je vyjádřena v ust. § 20 odst. 1 z.ř.s. Tato zásada je naopak typická pro řízení nesporné. Setkávají se zde tedy zásady, které jsou typické jak pro sporné, tak pro nesporné řízení. Uzavřela bych toto téma s tím, že není možné s určitostí tvrdit, o které se řízení jedná, jelikož obsahuje zásady typické jak pro sporné řízení, tak pro nesporné. Řízení má proto charakter smíšený, což je s ohledem na jejich zvláštní povahu pro rodinněprávní řízení někdy i typické.⁵¹

Navrhovatelem může být jak osoba ohrožená, tak osoba, která není přímo subjektem domácího násilí, ale ono násilí nějakým způsobem negativně pocit'uje. Osoby, které mohou podat návrh a zároveň nejsou subjektem domácího násilí, korespondují s hmotněprávní úpravou ust. § 751 a násl. o.z. Bylo potřeba, aby zákonodárce reagoval na skutečnost, že v případě, že návrh nepodává ohrožená osoba, musí být i tato účastníkem řízení v každém případě, jelikož by mohlo dojít k zásahu do autonomie vůle této osoby.⁵²

Vedle těchto osob je speciálně legitimováno státní zastupitelství dle ust. § 8 odst. 1 písm c) z.ř.s., o tom níže.

⁴⁸ Důvodová zpráva k ust. § 403z.ř.s.

⁴⁹ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech...* s. 43

⁵⁰ Tedy taková řízení, která vykazují známky sporného řízení, především tím, že je lze zahájit pouze na návrh.

⁵¹ Srov. např. řízení o rozvod manželství.

⁵² ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech...* s. 43

5.3 Nezletilý navrhovatel

Nezletilý navrhovatel mladší 16 let nemá v tomto řízení plnou procesní způsobilost⁵³. Zákon na tuto situaci reaguje tím, že v § 403 odst. 2 z.ř.s. uvádí osoby, které jsou způsobilé podat návrh jménem nezletilého. Těmito osobami jsou v první řadě zákonný zástupce, orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo advokát na základě udělení plné moci. Plnou moc je způsobilý udělit pouze nezletilý, s tím, že k udělení plné moci advokátu, musí nezletilý mít přiměřenou rozumovou a volní vyspělost.

Zákonný zástupce logicky přichází v úvahu jako první možnost procesního zastoupení nezletilého. Zastoupení dítěte rodičem vyplývá již z hmotného práva, kdy v ust. § 892 odst. 1 o.z. je výslovně uvedeno, že „rodiče mají povinnost a právo zastupovat dítě při právních jednáních, ke kterým není právně způsobilé. Na což navazuje i procesní ust. § 22 o.s.ř. s tím, že „fyzická osoba, která nemůže před soudem samostatně jednat, musí být zastoupena svým zákonným zástupcem nebo opatrovníkem.“

Orgán sociálně-právní ochrany dětí logicky nastupuje v případech, kdy nezletilý nemůže být zastoupen zákonným zástupcem. Nejdůležitější roli hraje v situacích střetu zájmů mezi zákonným zástupcem a nezletilým. Především když má nezletilý jen jednoho zákonného zástupce, který je zároveň osobou, jež domácí násilí páchá. Zde logicky dochází ke střetu zájmů, kdy nemůže být osoba jednak odpůrce na straně jedné a zároveň zákonný zástupce nezletilého navrhovatele na straně druhé.

Poslední osobou, která je způsobilá zastoupit nezletilého v řízení je advokát na základě plné moci, kterou mu nezletilý udělí. Zde musí být ale splněna podmínka toho, že k udělení plné moci měl nezletilý přiměřenou rozumovou a volní vyspělost. Odborníci mají takový názor, že by mělo jít o osobu nezletilého, který dosáhl nejméně 14 let.⁵⁴ Dle mého názoru je tato hranice správná. Nezletilý si již více uvědomuje jednání naplňující znaky domácího násilí a následky, které bude mít jeho konání v případě podání návrhu na předběžné opatření. Nicméně si myslím, že se při posuzování vyspělosti nelze řídit jen touto hranicí, ale musí se posoudit případ od případu, kdy je možné, aby měl nezletilý mladší 14 let způsobilost udělit plnou moc vzhledem k jeho vyspělosti.

⁵³ Dle ust. § 403 odst. 3 z.ř.s. má nezletilý mladší 16 let pro toto řízení plnou procesní způsobilost. Je to z toho důvodu, že se dá již předpokládat, že osoba tohoto věku je dostatečně způsobilá rozpoznat jednání, které naplňuje znaky domácího násilí a tedy také způsobilá na to, aby měla možnost v tomto směru nějak zasáhnout (tedy ve formě předběžného opatření). Nezáleží na tom, zda je osobou, na které je přímo páčáno násilí, či se jedná o spolužijící osobu, jelikož dle zákona jsou obě osoby aktivně legitimované k podání návrhu.

⁵⁴ ČUHELOVÁ, KATEŘINA. In LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné...* str. 693

5.3.1 Střet zájmu v řízení o předběžném opatření

V obecné rovině střet zájmů upravuje hmotné právo v ust. § 892 odst. 3 o.z., které uvádí, že „rodič nemůže dítě zastoupit, jestliže by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi ním a dítětem nebo mezi dětmi též rodičů. V takovém případě jmenuje soud opatrovníka.“

Použití této obecné úpravy nicméně speciální úprava ve zvláštní části z.ř.s. vylučuje, a to použitím ust. § 406 z.ř.s., který řeší případný střet jak zákonného zástupce, tak opatrovníka. Z ustanovení vyplývá, že k tomu, aby soud jmenoval opatrovníka, postačí pouze to, aby případný střet hrozil, nemusí k němu fakticky dojít. Znamená to, že nemusí dojít k samotnému střetu, ale postačí obava, že by takový střet mohl nastat. Opět z tohoto vyplývá povaha tohoto předběžného opatření. I při kolizi zastoupeného a zástupce je zde nižší míra existence střetu. Nejvyšší soud se svým usnesením z konce loňského roku vyjádřil ke kolizi mezi zastoupeným a zástupcem. Nicméně v tomto případě se jednalo o případ, kdy střet musel reálně existovat (nepostačovala pouze hrozba, jako v tomto případě). I přesto si myslím, že se tento judikát dá použít i v rámci kolize v řízení o návrhu předběžného opatření a dá se na něm ukázat hlavní myšlenky toho, jak bude soud postupovat při řešení kolize mezi zástupcem a zastoupeným a také jak bude vnímat úkony učiněné tímto zástupcem. Pokud soud zjistí, že zástupce jednal způsobem, který má za následek existenci střetu mezi zástupcem a zastoupeným, je zástupce svým jednáním vyloučen z řízení. Z tohoto důvodu soud přestane se zástupcem jednat, bez toho aniž by o tom vydal rozhodnutí. V praxi to znamená, že úkony učiněné tímto zástupce jsou od počátku neúčinné.⁵⁵

Situace, kdy bude potřeba řešit střet zájmů, bude tehdy, pokud bude nezletilý zastoupen zákonným zástupce. Z logiky věci nebude ke střetu zájmů docházet u nezletilých, zastoupených advokátem na základě plné moci, tak jako to nepřipadá v úvahu u zastoupení orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Nejčastěji ke střetu zájmů dochází tehdy, kdy za dítě podává návrh matka dítěte jako zákonný zástupce a jako navrhovatele označí otce dítěte.⁵⁶

Na tuto situaci reaguje již citované ust. § 406 z.ř.s. Zákon dle mého názoru počítá se situací, že v těchto řízeních může docházet často ke střetům zájmů a zároveň bere na vědomí citlivost celé věci s tím, že dává soudu možnost nezabývat se střetem zájmů ve fázi rozhodování o návrhu na předběžné opatření. Soud má pouze 48 hodin na to, aby rozhodl o tomto předběžném opatření. Je mu tedy tím umožněno zkoumat pouze podmínky pro vydání předběžného opatření a nezabývat se střetem zájmů, který by jistě také zabral nějaký čas. Dává soudu prostor k tomu, rychle bez zbytečných průtahů mohl rozhodnout o návrhu a neprodleně po rozhodnutí o návrhu, rozhodnout také o jmenování opatrovníka dle ust. 406 § z.ř.s.

⁵⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.12.2015, sp.zn. 29 Cdo 1593/2014. Dostupné na www.beck-online.cz

⁵⁶ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech...* s. 48

Dle mého názoru je toto velice rozumný postup. Neviděla bych řešení ve jmenování procesního opatrovníka dle ust. § 29 o.s.ř., jelikož by to znamenalo protáhnutí celého řízení o předběžném opatření, vzhledem k nabytí právní moci tohoto rozhodnutí. Chci poukázat na rozdíl mezi oběma úpravami a to je především okamžik, kdy je opatrovník jmenován. Tímto okamžikem rozumíme, jak vyplývá z dikce ustanovení, doba neprodleně po rozhodnutí o návrhu. Důvod tohoto je velmi prostý a vyplývá z logiky předběžného opatření. Soud, který rozhoduje o vydání předběžného opatření, nemusí při rozhodování o návrhu řešit případný střet, ale posoudí si pouze, zda návrh splňuje podmínky pro vydání předběžného opatření. Ust. § 406 z.ř.s. soudu umožňuje se zabývat otázkou jmenování opatrovníka až po vydání předběžného opatření.⁵⁷

Opatrovník podle ust. § 406 z.ř.s. bude jmenován jak v případě, že bude návrhu vyhověno, tak v případě, že návrh bude zamítnut a to z toho důvodu, aby následně jmenovaný opatrovník mohl činit kroky jako opatrovník, především, aby byl oprávněn podat proti zamítnutí návrh případně odvolání. V případě vyhovění návrhu pak bude opatrovník oprávněn podat návrh na prodloužení trvání předběžného opatření.⁵⁸

5.3.2 Nezletilý odpůrce

Zákon výslovně ve speciální úpravě, týkající se předběžného opatření ve věci ochrany před domácím násilím, neuvádí, jak bude soud postupovat v případě, kdy bude osobou, která se násilí dopouští, nezletilý.

Z hmotného práva nám plynou určité práva a povinnosti, které existují mezi rodiči a dětmi, dle ust. § 855 odst. 1 o.z., „rodiče a dítě mají vůči sobě navzájem práva a povinnosti. Těchto práv a povinnosti se nemohou vzdát, učiní-li tak, nepřihlíží se k tomu.“ Rodiče mají vůči dítěti dále dle zákona rodičovskou odpovědnost, která náleží oběma rodičům společně (dle ust. § 865 odst. 1 o.z.). Další velmi důležitá povinnost rodiče vůči dítěti je povinnost vyživovací, která vyplývá z ust. § 910 odst. 1 o.z.

Na základě těchto ustanovení se snažím poukázat na skutečnost, že řešení předběžného opatření vůči nezletilému odpůrci je velmi složité, jelikož zde existují povinnosti rodičů vůči dítěti, které vyplývají z výše uvedených ustanovení.

V těchto souvislostech bývá řešení násilných nezletilých spatřováno v ústavní výchově. Ústavní výchovu nařizuje soud po splnění podmínek uvedených v ustanovení § 971 odst. 1, kdy v našem případě se ústavní výchova nařídí, pokud „jsou tu vážné důvody, pro které rodiče dítěte nemohou jeho výchovu zabezpečit,..." Lze si představit, že situace, kdy se dítě dopouští domácího

⁵⁷ ČUHELOVÁ, KATEŘINA. In LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné...* str. 706

⁵⁸ ČUHELOVÁ, KATEŘINA. In LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné...* str. 705

násilí na svém rodiči, může spadat pod tento vážný důvod, pro který se o něj rodiče nemohou starat.

Nicméně není možné v tomto případě postupovat dle ust. § 400 a násl. z.ř.s., jelikož dle těchto ustanovení není možné předběžným opatřením ústavní výchovu nařídit. K tomuto se vyjádřil i Krajský soud v Hradci Králové tím, že odevzdat dítě do ústavní výchovy předběžným opatřením lze pouze postupem dle ust. § 452 z.ř.s.⁵⁹ Tedy i přesto, že pro rodiče platí výše vyjmenované povinnosti vůči dítěti, neznamená to, že zákon na tyto situace nereaguje.

5.4 Státní zastupitelství

Státní zastupitelství je oprávněno nejen vstoupit do již zahájeného řízení, ale je i oprávněno podat návrh na zahájení řízení v určitých případech. Ust. § 8 odst. 1 z.ř.s. obsahuje taxativní výčet řízení, do kterých je státní zastupitelství oprávněno vstoupit. V odst. 2 téhož ustanovení opravňuje zákon státní zastupitelství podat návrh na zahájení řízení v určitých případech, věci týkající se domácího násilí spadají pod tyto případy.

Toto ustanovení nám rozšiřuje okruh aktivně legitimovaných osob k podání návrhu na předběžné opatření. Tato pravomoc vyplývá ze zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství v ust. § 5, který opravňuje státní zastupitelství podat návrh na zahájení občanského soudního řízení nebo do takového řízení vstoupit s tím, že podmínky stanoví o.s.ř.

Úkony, které je státní zastupitelství oprávněno vykonávat, jsou upraveny v ust. § 35 odst. 2 o.s.ř., které uvádí, že „státní zastupitelství je v takovém řízení oprávněno ke všem úkonům, které může vykonat účastník řízení, pokud nejde o úkony, které může vykonat pouze účastník právního poměru.“ Co se druhou částí věty myslí? O zasahování do právních poměrů účastníka se bude hovořit v souvislosti s jeho hmotněprávním postavením, tedy úkony, které je státní zastupitelství oprávněno činit na základě tohoto ustanovení, jsou úkony čistě procesního charakteru. Nemožnost zasahovat do hmotněprávní sféry se uplatní jak v řízení, do kterého státní zastupitelství vstoupilo, tak v řízení, které bylo na návrh státního zastupitelství zahájeno.⁶⁰

V případě, že státní zastupitelství podá návrh na zahájení řízení, vystupuje v řízení jako navrhovatel dle ust. § 6 odst. 2 z.ř.s, tedy jako navrhovatel⁶¹. Ač se může zdát, že druhá část věty ust. § 35 odst. 2 o.s.ř. je omezující, neznamená to, že by se státní zastupitelství nestávalo jako navrhovatel účastníkem řízení. Smyslem tohoto ustanovení není popření účastenství. Smyslem je zabránit státnímu zastupitelství v zasahování do hmotněprávních poměrů dalších účastníků řízení⁶²

⁵⁹ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 12.1.2015, sp. zn. 21Co 14/2015

⁶⁰ LAVICKÝ, PETR. In LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné...* str. 41

⁶¹ Z logiky věci vyplývá, že státní zastupitelství, pokud bude účastníkem řízení, tak bude pokaždé z hlediska účastenství definován jako navrhovatel.

⁶² LAVICKÝ, PETR. In LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné...* str. 41

Státní zastupitelství je také oprávněno podat odvolání, ať již z titulu navrhovatele, tak z toho titulu, že vstoupilo do již zahájeného řízení. V tomto případě ale musí podat odvolání dříve, než uplyne odvolací lhůta všem účastníkům řízení. Pokud státní zastupitelství podalo odvolání, je odvolací soud povinen doručit opis rozhodnutí soudu a to krajskému státnímu zastupitelství.⁶³

5.5 Osoba omezená na svéprávnosti

Věta druhá ust. § 403 odst. 2 z.ř.s. upravuje situaci, kdy je navrhovatelem osoba, jejíž svéprávnost byla omezena. Ve smyslu tohoto řízení pouze ve věcech, o kterých v řízení jde. Pokud je tedy navrhovatelem osoba, jejíž svéprávnost byla v této věci omezena „podává jejím jménem návrh opatrovník nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností“.⁶⁴ Z dikce zákona vyplývá, že nezáleží na věku osoby, jejíž svéprávnost byla omezena, pouhým ukazatelem je oblast, v níž byla osoba omezena na svéprávnosti. Samotná skutečnost, že je osoba omezena na svéprávnosti neznamená, že není plně způsobilá podat návrh na předběžné opatření. Soud tedy musí vycházet z rozsudku soudu, který omezil svéprávnost při posuzování toho, zda je osoba omezená na svéprávnosti v tomto smyslu, či nikoliv.

Omezení svéprávnosti a její podmínky upravuje ust. § 55 a 56 o.z., kdy omezit člověka na svéprávnosti může pouze soud a pouze tehdy, je-li to v jeho zájmu, po jeho kompletním zhlednutí, po uznání jeho práv a osobní jedinečnosti, po vzetí v úvahu rozsah a stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti a nepostačí-li k jeho zájmům mírnější opatření. Soud zároveň při omezování svéprávnosti jmenuje opatrovníka s přihlednutím k jeho potřebám a přáním, dle ust. § 62 o.z.

Zákonodárce musel vyřešit situaci, kdy se domácího násilí dopouští opatrovník dospělé osoby, jež byla omezena na svéprávnosti. Právě z tohoto důvodu je v z.ř.s. jako zástupce osoby omezené na svéprávnosti, vedle opatrovníka, upraven také obecní úřad obce s rozšířenou působností. Jedná se zde o analogii k orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který již z logiky věci nemůže v tomto případě osobu omezenou na svéprávnosti v řízení zastoupit.

Pokud soud jmenuje jako opatrovníka obec, jmenuje ji podle bydliště opatrovance, nicméně za bydliště nelze považovat místo, kde se opatrovanec zdržuje z důvodu nepříznivého stavu, na základě kterého byl omezen na svéprávnosti a je zde umístěn z důvodu, který nebyl schopen sám ovlivnit.⁶⁵ Při omezování svéprávnosti je soud povinen dle ust. 40 odst. 2 z.ř.s. v rozsudku vymezit

⁶³ ČUHELOVÁ, KATEŘINA. In LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné...* str. 696

⁶⁴ Seznam obcí s rozšířenou působností je uveden v příloze č.2 z. č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností.

⁶⁵ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 28.2.2014, sp. zn. 18Co 71/2014. Dostupné na www.beck-online.cz

rozsah, v jakém je posuzovaný omezen právně jednat, popřípadě vymezit dobu, po kterou toto omezení trvá.

Oproti výčtu osob, které jsou způsobilé zastupovat nezletilého, vypadl v tomto případě advokát na základě plné moci. Jako podmínku pro udělení plné moci nezletilým je jeho rozumová a volní vyspělost, viz výše. Vzhledem k tomu, že osoba byla omezena na svéprávnosti tak, že není způsobilá k tomu, aby podala návrh na předběžné opatření, logicky nemůže být způsobilá k tomu, aby udělila plnou moc advokátu v této věci. Což samozřejmě logicky nevylučuje, aby osoba, která sice byla omezena na svéprávnosti, nikoliv ale v této oblasti, podala návrh prostřednictvím advokáta.

Co se tedy stane, pokud podá návrh advokát, který je pověřen osobou omezenou na svéprávnosti? Nejprve musí soud zkoumat, v jakém rozsahu byla osoba omezena na svéprávnosti, tedy zda její svéprávnost byla omezena právě v tomto směru (ve smyslu návrhu na předběžné opatření). Pokud soud zjistí, že osoba neměla dostatek způsobilosti udělit plnou moc advokátu, je na soudu, aby vyzval opatrovníka, který byl ustanoven osobě s omezenou svéprávností (dle ust. § 62 o.z.), aby dodatečně schválili návrh na předběžné opatření podané advokátem. Jedná se totiž o odstranitelný nedostatek podmínky řízení (dle ust. § 104 odst. 1 o.s.ř.), jelikož návrh podala osoba, která podle zákona k tomuto úkonu dle zákona není způsobilá – tedy advokát, který jej podal na základě neplatné plné moci. Nesouhlasí – li s podáním návrhu opatrovník, musí soud řízení zastavit.⁶⁶

O týž případ by se jednalo, kdyby byla advokátem zastoupena nezletilá osoba. Pokud by soud zjistil, že jej pověřila plnou mocí nezletilá osoba, která k udělení neměla dostatek způsobilosti, bude soud postupovat dle výše uvedeného postupu. V tomto případě ale zákon výslovně dovoluje, aby nezletilá osoba byla zastoupena advokátem (viz. výše), tedy zkoumá pouze dostatek způsobilosti, kdežto u osoby omezené na svéprávnosti není zákonem dovoleno, aby byla v tomto řízení zastoupena advokátem, na základě vlastního udělení plné moci – čili advokát sice může zastupovat osobu omezenou na svéprávnosti, nicméně podmínkou je, aby advokáta pověřil plnou mocí opatrovník a nikoli opatrovanec.

⁶⁶ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 7.1.2016, sp.zn. 8Co 2033/2015. Dostupné na www.profiprávo.cz

6 Rozhodnutí

Soud o návrhu rozhoduje ve lhůtě 48 hodin od podání návrhu bez nařízení jednání dle ust. § 404 z.ř.s. Lhůta 48 hodin počíná běžet od doby, kdy návrh na předběžné opatření napadne na soud. Lhůta je dle mého názoru adekvátní vzhledem k účelu tohoto předběžného opatření, jelikož, jak z povahy předběžných opatření plyne, nejedná se o řízení ve věci samé. Odvolatelé se snaží tuto skutečnost napadnout v odvolání s tím, že soud rozhodl bez jednání pouze na základě předložených listin, případně těch, které si vyžádal soud. Není zde na místě namítat vadu, která by měla za následek nesprávnost rozhodnutí ve věci ve smyslu ust. § 219a odst. 1 písm a) o.s.ř.⁶⁷

V případě, že soud návrhu vyhoví, uloží odpůrci některou z variant z katalogu opatření vedenou v ust. § 405 odst. 1 z.ř.s. Soud může odpůrci uložit zejména, aby „opustil společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nezdržoval se ve společném obydlí nebo do něj nevstupoval; nevstupoval do bezprostředního okolí společného obydlí nebo navrhovatele a nezdržoval se tam; se zdržel setkávání s navrhovatelem; se zdržel nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoli způsobem.“ Tento výčet je pouze demonstrativní, zákonodárce takto reaguje na stručnost hmotněprávní úpravy a významu institutu.⁶⁸ K tomu, zda soud je oprávněn překročit návrh navrhovatele se dostanu níže.

Soud návrhu vyhoví tehdy, pokud navrhovatel předloží řádný návrh, v němž podrobně specifikuje průběh soužití účastníků, popíše incidenty domácího násilí s tím, kdy k nim došlo, případně popíše, jakým konkrétním způsobem jej odpůrce pronásleduje, jeho chování časově zařadí k návrhu, předloží důkazy, které popsaná tvrzení osvědčí.⁶⁹ Dle ust. § 75c odst. 4 o.s.ř. je pro rozhodnutí o předběžném opatření rozhodující stav v době vyhlášení usnesení soudu prvního stupně.

Při rozhodování o návrhu je soud povinen poskytnout ochranu nejen navrhovatelí, ale i odpůrci, přičemž ochrana jedné strany nemůže dosáhnout takové intenzity, aby znemožnila ochranu oprávněných zájmů druhé strany.⁷⁰ Například, pokud by bylo odpůrci uloženo, aby opustil společný byt a nezdržoval se v bezprostředním okolí a zároveň by byla provozovna odpůrcova zaměstnavatele v témže panelovém domě, myslím si, že není možné zakázat odpůrci docházet do práce. Na tento případ by se aplikovalo ust. § 405 odst. 3 z.ř.s., kdy by soud určil odpůrci výjimku s přihlédnutím k jeho oprávněným zájmům.

⁶⁷ ČUHELOVÁ, KATEŘINA. In LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné...* s. 697

⁶⁸ Důvodová zpráva k odst. § 405 z.ř.s.

⁶⁹ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech...* s. 59

⁷⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 3.6. 2004, sp.zn. II ÚS 537/03. Dostupné na www.beck-online.cz.

6.1 Výrok rozhodnutí

Výrok předběžného opatření nemůže být výrokem deklarujícím. Už z povahy jakéhokoli předběžného opatření vyplývá, že odpůrci lze uložit pouze povinnost, tj. konat, zdržet se, trpět. Není možné, aby se předběžným opatřením deklarovalo určité právo.⁷¹

Výrok musí být určitý a to v tom smyslu, že musí být z něj patrné, co přesně se odpůrci ukládá. Například nepostačí pouze uložit povinnost opustit obydlí nebo jeho bezprostřední okolí, je potřeba, aby ve výroku bylo přesně vymezeno, co se myslí obydlím a bezprostředním okolím (např. vymezením okruhu vzdálenosti, do kterého nesmí odpůrce vkročit). Pokud soud uloží povinnost zdržet se setkávání, tak je potřeba vymezit alespoň demonstrativně konkrétní místa, kde se odpůrce nesmí zdržovat. Pokud by se ale odpůrce a navrhovatel setkali, odpůrce za toto setkání nebude odpovídat, pokud setkání bude nahodilé a má-li možnost, odpůrce sám kontakt ukončí.⁷² Kupříkladu náhodné setkání v samoobsluze ve velkoměstě, zde se dá počítat, že se jedná o nahodilé setkání a odpůrce má možnost ukončit setkání. Naproti tomu situaci, kdy by nemohl setkání ukončit, by mohlo být například setkání v témže letadle.

Ve výroku rozhodnutí je soud povinen rozhodnout o nákladech řízení, jelikož i v případě, že soud návrhu vyhoví, nenavazuje na něj řízení ve věci samé, které odpovídá právu uvedenému v předběžném opatření. Vydáním předběžného opatření ve věcech ochrany před domácím násilím, se řízení končí a soud je povinen se vypořádat ve výroku rozhodnutí i s náklady řízení, dle ust. § 151 odst. 1 o.s.ř. který staví, že „o povinnosti o náhradě nákladů řízení rozhodne soud bez návrhu v rozhodnutí, kterým se řízení končí.“⁷³

Vzhledem k tomu, že řízení o předběžném opatření ve věcech ochrany před domácím násilím je řízení čistě návrhové (ust. § 401 z.ř.s.), soud je při vydávání rozhodnutí vázán tím, čeho se navrhovatel v návrhu domáhá. Dle ust. § 26 z.ř.s. „soud může překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají, jestliže řízení bylo možno zahájit i bez návrhu.“ Ano, katalog předběžných opatření ve věcech domácího násilí je pouze demonstrativní, ale soud musí především rozhodovat ve smyslu ust. § 26 z.ř.s. Tak například pokud navrhovatel požaduje, aby bylo odpůrci uloženo, aby opustil společné obydlí a nezdržoval se tam, není možné, aby soud zároveň uložil odpůrci povinnost zdržet se setkávání s navrhovatelem.⁷⁴ Pokud by byl petit návrhu v logickém rozporu s tvrzenými skutečností, nebude soud upravovat výrok rozhodnutí dle sebe, ale bude vyzývat k opravě návrhu dle ust. § 402 odst. 2 z.ř.s.

⁷¹ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29.12.1994, sp.zn. Co 847/94. Dostupné na www.beck-online.cz

⁷² SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení II...* s.192-193

⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.1.2009, sp. zn. Cdo 5252/2008. Dostupné na www.beck-online.cz

⁷⁴ SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení II...* s. 192

Dle ust. § 407 z.ř.s. je rozhodnutí vykonatelné jeho vydáním. Rozhodnutí, které se stalo vykonatelným, je titulem pro výkon rozhodnutí.⁷⁵

6.1.1 Trvání předběžného opatření

Doba trvání rozhodnutí trvá, dle ust. § 408 odst. 1, 1 měsíc od jeho vykonatelnosti. Ve výroku by měl soud především uvést datum, k němuž končí účinky předběžného opatření. Pokud toto v návrhu neuvede, účinky předběžného opatření pominou uplynutím 1 měsíce (ust. § 408 odst. 1 z.ř.s.). Totéž bude platit, pokud navrhovatel neuvede v návrhu dobu, po kterou účinky předběžného opatření mají trvat, soud bude předpokládat, že účinky mají trvat 1 měsíc.⁷⁶ Dle hmotného práva může předběžné opatření ve věcech domácího násilí trvat šest měsíců, dle ust. § 752 o.z., nicméně se tato úprava týká pouze vyloučení práva bydlet v domě nebo bytě.⁷⁷

Předcházel-li rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření vykazání podle jiného právního předpisu a neuplynula – li před nabytím vykonatelnosti předběžného opatření lhůta stanovená pro trvání vykazání, prodlužuje se doba trvání předběžného opatření o tu dobu, jež do vykonatelnosti předběžného opatření neuplynula, dle ust. § 408 odst. 2 z.ř.s. Jiným právním předpisem rozumíme z. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Podle § 44 odst. 1 je policie oprávněna vykázat násilnou osobu ze společného obydlí obývaného s ohroženou osobou. Dle odst. 2 téhož ust. trvá vykazání 10 dnů od jeho provedení a tato doba nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby. Pokud tedy vykazání bude trvat ještě dalších pět dnů a předběžné opatření již nabylo vykonatelnosti, bude doba předběžného opatření jeden měsíc a pět dní.

6.1.2 Poučení odpůrce a navrhovatele

Dle ust. § 405 odst. 2 z.ř.s. je soud povinen ve výroku rozhodnutí poučit o právech jak odpůrce, tak navrhovatele. Odpůrce soud poučí „o právu odnést si ze společného obydlí věci uvedené v § 493 z.ř.s.“⁷⁸

Navrhovatele soud poučí o „dalších vhodných opatření směřujících k jeho ochraně, zejména o právu podat návrh na zahájení řízení ve věci samé, poučí jej také o možnosti podat návrh na prodloužení doby trvání předběžného opatření dle § 410 z.ř.s.“ Poučení o podání návrhu na zahájení řízení ve věci samé vyplývá také z ust. § 12 odst. 2, soud je povinen stanovit ve výroku rozsudku lhůtu, ve které je navrhovatel povinen podat návrh na zahájení řízení ve věci samé. Při podávání návrhu na předběžné opatření ve věcech domácího násilí není potřeba, aby navrhovatel tvrdil, jaký návrh ve věci samé bude navrhovat, jelikož k vydání tohoto předběžného opatření není

⁷⁵ ČUHELOVÁ, KATEŘINA. In LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné...* s. 706 .

⁷⁶ SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení II...* s. 193-193

⁷⁷Více o tom v kapitole Prodloužení předběžného opatření

⁷⁸ Jedná se o osobní cennosti a dokumenty, věci, které slouží osobní potřebě, dále věci nezbytné k jeho podnikatelské činnosti nebo výkonu povolání, případně z jiného vážného důvodu.

rozhodující rozhodnutí ve věci samé.⁷⁹ Tato úprava je zavedena nově, v předchozím ust. § 76b o.s.ř. účinném do 31.12.2013 tato poučovací povinnost chyběla. Odpadá tedy povinnost navrhovatele podávat návrh ve věci samé, jelikož bude přímo poučen soudem. Nemůže již tedy nastat situace, aby soud návrh na vydání předběžného opatření odmítl jen na základě toho, že v návrhu na předběžné opatření chybělo tvrzení o tom, jaký návrh ve věci samé bude navrhovatel podávat.⁸⁰ Tuto poučovací povinnost hodnotím velmi pozitivně. Navrhovatel bude mít více času rozmyslet si, jaký návrh ve věci samé bude podávat, bude mít i více času na předkládání důkazů.

Ústavní soud se k této věci podání návrhu ve věci samé vyjádřil s tím, že předběžná opatření svojí povahou mohou zasáhnout do ústavně zaručených práv a svobod (především čl. 11 Listiny), jelikož se nařízením předběžného opatření dočasně omezí vlastnické právo. Z důvodu zásahu do základních práv je třeba, aby soud navrhovatelí uložil, aby v konkrétní lhůtě podal návrh na zahájení řízení ve věci samé.⁸¹ Jako omezení vlastnického práva můžeme uvést například zákaz vstupování do obydlí. Usnesení Ústavního soudu dle mého názoru logicky popisuje potřebu právní jistoty především pro odpůrce, který tak nebude v nejistotě a pouze čekat, jaký návrh ve věci samé navrhovatel k soudu podá, jde tu opět o zachování rovného postavení účastníků řízení.

Co se týče předběžného opatření na ochranu před domácím násilím ani hmotné ani procesní právo nepočítá s dalším řízením ve věci samé ve věcech ochrany před domácím násilím.⁸² Samozřejmě to neznamená, že by po nařízení předběžného opatření nemohlo probíhat řízení ve věci samé. Jako příklad bych mohla uvést návrh na řízení o rozvod manželů, které dle mého logicky bude následovat v případech, kdy navrhovatelem je jeden z manželů a odpůrcem je manžel druhý. Co je ale taky častý jev v praxi, že manžel, který byl předběžným opatřením vykázán ze společného bytu nebo domu a má výlučné vlastnické právo k bytu nebo domu, podá vůči navrhovateli návrh na vyklizení nemovitosti.⁸³

V tomto případě souhlasím s názorem Čuhelové a Šínové, že hmotněprávní úpravu lze potřeba interpretovat tak, že zakotvuje věc samu v případě teritoriální ochrany před domácím násilím. Personální ochranu upravuje ust. § 82 o.z.⁸⁴ Dle mého názoru je potřeba pochopit smysl předběžného opatření. Jedná se o rychlou reakci na ochranu ohrožené osoby domácím násilím. Skutečnost, že zákonodárce upustil od povinnosti podat návrh ve věci samé, reflektuje především úpravu hmotněprávní, která nepočítá již s dalším řízením ve věci ochrany před domácím násilím.

⁷⁹ ČUHELOVÁ, KATEŘINA. In LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné...* s. 689

⁸⁰ ČUHELOVÁ, Kateřina, ŠÍNOVÁ, Renata. Ochrana proti domácímu násilí v kontextu harmonizace právní úpravy civilního procesu s rekodifikací soukromého práva. *Právní rozhledy*. 2013, č. 3, s. 104

⁸¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 5.11.2002, sp. zn. II. ÚS 343/02. Dostupné na www.beck-online.cz

⁸² GRYGAR, Jiří. In MACKOVÁ A., MUZIKÁŘ, L. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha Leges, 2016, s. 702

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ ČUHELOVÁ, Kateřina, ŠÍNOVÁ, Renata. Ochrana proti domácímu násilí v kontextu harmonizace právní úpravy civilního procesu s rekodifikací soukromého práva. *Právní rozhledy*. 2013, č. 3, s. 104

Dle mého názoru zákonodárce touto poučovací povinností především zajišťuje to, že se navrhovatel dozví o všech svých procesních možnostech. Dle mého se tedy v tomto případě „věcí samou“ myslí např. řízení o rozvod manželství apod.⁸⁵ Vzhledem k tomu, že soudy byly nejednotné v tom, co považovaly za věc samu, bylo pro navrhovatele složitější podat návrh na prodloužení trvání předběžného opatření. Nyní tato povinnost odpadá a je pouze na navrhovateli, zda bude procesně postupovat dál či nikoliv.

⁸⁵ Tedy takové řízení, které byly považovány za věc samu před nabytím účinnosti z.ř.s.

7 Odvolací řízení

Proti rozhodnutí o nařízení předběžného opatření je přípustné podat odvolání dle ust. § 201, 202 o.s.ř. Podle § 35 odst. 2 o.s.ř. je oprávněno podat odvolání i statní zastupitelství, jelikož jej zákon opravňuje ke všem úkonům, které mohou vykonávat účastníci řízení. Nicméně státní zastupitelství může podat odvolání jen v případě, že vstoupilo do řízení, než uplynula lhůta k odvolání (ust. § 203 odst. 2 o.s.ř.).

Dle ust. § 409 z.ř.s. soud předloží věc odvolacímu soudu do 15 dnů od podání včasného odvolání a odvolací soud má 7 dnů na to, aby o odvolání rozhodl. Dle mého názoru zákonodárce zvolil tuto úpravu chytře, jelikož předchozí právní úprava neobsahovala lhůtu, ve které je soud povinen věc předložit odvolacímu soudu. Z tohoto důvodu bylo odvolání mnohdy odvolacímu soudu předkládáno až poté, co dávno uplynula lhůta předběžného opatření.⁸⁶ Zákon nyní autoritativně stanovuje soudům lhůtu, ve které potřeba nejen předložit věc, ale o ní také rozhodnout. Odráží se zde zásada hospodárnosti řízení, jelikož zde není prostor k tomu, aby docházelo ke zbytečným průtahům.

Nyní je důležité se ptát, zda je možné uplatnit u odvolacího soudu nové důkazy a skutečnosti. Dle ust. § 75c odst. 4 o.s.ř. je pro rozhodování o předběžném opatření rozhodující stav, který byl v době vyhlášení usnesení soudu prvního stupně. Dá se toto ustanovení aplikovat i v případě řízení ve věcech domácího násilí? Dle jednoho názoru ano, ve smyslu ust. § 1 odst. 2 z.ř.s., jelikož dle usnesení Krajského soudu v Brně, 70 Co 4/2014, aplikace ust. § 28 odst. 1 z.ř.s. nemůže být speciální k ust. § 75c odst. 4 o.s.ř., který je potřeba aplikovat vzhledem k povaze předběžného opatření, jelikož ust. v z.ř.s. je obecné pro všechna odvolací řízení dle tohoto zákona.⁸⁷ Ústavní soud se také touto problematikou zabýval a ve svém usnesení stanovil, že při rozhodování o předběžném opatření lze přihlídnout pouze ke skutečnostem, které osvědčil, případně prokázal navrhovatel do doby, než soud prvního stupně rozhodl o návrhu na vydání předběžného opatření s tím, že další skutečnosti nemohou být předmětem prověřování ani v řízení před odvolacím soudem.⁸⁸

Dle mého názoru je toto řešení zastaralé a zákonodárce se s tímto měl v z.ř.s. lépe vypořádat. Soud při rozhodování o nařízení předběžného opatření věcech domácího násilí rozhoduje na základě tvrzených a osvědčených skutečností navrhovatelem, případně na základě skutečností, které získal vlastní činností, a zároveň není nařizováno jednání. Tímto je velmi omezeno právo odpůrce na spravedlivý proces, jelikož mu je v podstatě odebrána jakákoliv procesní obrana v rámci odvolacího řízení. Pokud by byl odpůrce zároveň i odvolatel, neměl by totiž žádné právo přiložit

⁸⁶ ČUHELOVÁ, Kateřina. In LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné...* s. 709

⁸⁷ ČUHELOVÁ, Kateřina. In LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné...* s. 698

⁸⁸ Usnesení Ústavního soudu ze dne 7.4.2005, sp. zn. II. ÚS 362/04. Dostupné na www.beck-online.cz

důkazy, kterými by podpořil svá tvrzení v odvolání. Na základě toho si myslím, že v tomto případě by odvolatel měl být oprávněn k tomu, aby uvedl nové skutečnosti a důkazy. Myslím si, že zákonodárce měl výslovně u odvolání v případě předběžných opatření, uvedených v z.ř.s. zakotvit, že lze uvádět nové skutečnosti a důkazy, takhle by nedocházelo ke dvou různým výkladům.

Ústavní soud vydal další usnesení týkající se této problematiky s tím, že nyní stanovil, že odvolací soud je povinen přihlédnout k okolnostem, které dokládá odpůrce, i když byly uplatněny až po vynesení rozhodnutí soudu prvního stupně. Prostor k uplatnění protiargumentů je povinen odvolací soud poskytnout odvolateli, jestliže navrhované okolnosti mohou mít za následek jiné rozhodnutí ve věci.⁸⁹

Na druhou stranu se dá argumentovat tím, že zákon dává možnost podat návrh na zrušení předběžného opatření dle ust. § 414 z.ř.s. V tomto případě neplatí zásada, že pro předběžné opatření je rozhodující stav v době vyhlášení usnesení soudu prvního stupně, tak jako to platí v odvolacím řízení.⁹⁰ Neznamená to tedy, že by zde neexistoval procesní prostředek ochrany proti nařízenému předběžnému opatření, u kterého soud může přihlédnout i k nově navrženým důkazům a skutečnostem. Přesto si stále stojím za svým názorem, že by odvolací soud měl přihlédnout k nově navrženým skutečnostem, ale zároveň ve spojení s výše citovaným usnesením Ústavního soudu, tj. že by nově navrhované okolnosti mohly mít za následek jiné rozhodnutí ve věci.

⁸⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 24.7.2012, sp.zn. II.ÚS 2458/11. Dostupné na www.beck-online.cz

⁹⁰ ČUHELOVÁ, Kateřina. In LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné...* s. 725

8 Prodloužení předběžného opatření

Dle ust. § 410 z.ř.s. může navrhovatel podat návrh na prodloužení doby trvání předběžného opatření před uplynutím doby stanovené v § 408 z.ř.s. s tím, že se doba trvání předběžného opatření prodloužuje do doby, než soud o prodloužení rozhodne. Problémem se jeví doba, kdy skončí trvání předběžného opatření. Může se jevit, že skončí rozhodnutím soudu bez ohledu na právní moc. S tímto nesouhlasím a přikláním se k názoru Čuhelové, že v tomto případě pokud by došlo k zamítnutí návrhu na prodloužení a zároveň by bylo proti zamítnutí návrhu podáno odvolání, vznikla by mezi zamítnutím a rozhodnutím o odvolání přetržka a ohrožená osoba by po tu dobu nebyla chráněna.⁹¹ Proto se domnívám, že v případě zamítnutí návrhu na prodloužení předběžného opatření, účinky předběžného opatření pominou až po právní moci zamítnutí návrhu.

Soud prodlouží předběžné opatření jen na nezbytně nutnou dobu, maximálně na 6 měsíců dle ust. § 413 z.ř.s. Tato doba reaguje na hmotněprávní právu, viz - ust. § 752 o.z. Doba 6 měsíců je zkrácena o polovinu oproti předešlé úpravě účinné do 31. 12. 2013. Dle mého názoru je toto zkrácení doby trvání adekvátní. Za předešlé úpravy šlo předběžné opatření prodloužit až na 1 rok, což se mi jeví jako nadbytečná doba. Omezit odpůrci např. právo bydlet až na 1 rok mi nepřijde adekvátní a proto souhlasím se zákonodárcem, který tuto lhůtu zkrátil o polovinu. Zmírní to zásah do práv odpůrce alespoň z hlediska časového a zároveň je dán dostatek času navrhovateli s tím, aby vyřešil např. bytovou situaci, popřípadě podal návrh ve věci samé apod.

8.1 Předpoklady pro prodloužení předběžného opatření

K tomu, aby bylo možné prodloužit dobu trvání předběžného opatření, je potřeba, aby v době podání návrhu dané předběžné opatření stále trvalo.⁹² K rozhodnutí o návrhu na prodloužení předběžného opatření soud zpravidla nařídí jednání, s tím, že nejméně 3 dny předem předvolá účastníky řízení dle ust. § 411 z.ř.s odst. 1. V odst. 2 téhož ust. jsou uvedeny skutečnosti, které soud bere v úvahu při rozhodování o prodloužení předběžného opatření. Jedná se především o trvání stavu ohrožení navrhovatele, majetkové či jiné poměry účastníků, včetně vlastnických vztahů ke společnému obydlí a dalších okolností.

Nejdůležitější je dle mého trvání stavu ohrožení navrhovatele. Trváním stavu ohrožení rozumíme důvodné očekávání navrhovatele, že odpůrce bude pokračovat v násilném jednání, které bylo důvodem pro vydání předběžného opatření.⁹³

Odpůrce po dobu předběžného opatření nemůže kontaktovat ohroženou osobu. Mohou nastat tedy dvě situace. Pokud odpůrce ohroženou osobu kontaktuje, porušil tímto zákaz, což může

⁹¹ ČUHELOVÁ, KATEŘINA. In LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné...* s. 712

⁹² GRYGAR, Jiří, In MACKOVÁ A., MUZIKÁŘ, L. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních...*s. 714

⁹³ SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení II...* s. 205

signalizovat stále trvající ohrožení. Pokud ale nastane situace, kdy odpůrce ohroženou osobu nekontaktuje, neznamená to, že by se bez dalšího dalo předpokládat, že stav ohrožení již pominul. Soud by si měl sám posoudit, především k předchozímu chování odpůrce a intenzitě domácího násilí, zda stav ohrožení trvá či nikoliv. V obou případech se nicméně vychází z chování odpůrce před vydáním předběžného opatření, logicky v prvním případě je větší tendence soudu vyhovět.⁹⁴ Dle mého názoru bude chování odpůrce před vydáním předběžného opatření hrát velkou roli v případě rozhodování o prodloužení předběžného opatření. Odpůrce nemusel kontaktovat ohroženou osobu po celou dobu trvání předběžného opatření, ale míra agresivity, kterou vykazoval před nařízením předběžného opatření, může sama značit stále trvající stav ohrožení.

Co činilo velké potíže soudům při účinné právní úpravě do 31. 12. 2013, byla skutečnost, že soud si musel posoudit i návrh ve věci samé, který byl předpokladem prodloužení. Soudy byly nejednotné v tom, co považovaly za návrh „ve věci samé“. Některý soud měl za to, že věcí samou je žaloba o vypořádání SJM, jiný soud měl za to, že to je žaloba na vyklizení. Soudní praxe se poté přiklonila k tomu názoru, že řízení o rozvod, nebo řízení o úpravu poměrů k nezletilým dětem jsou věcí samou ve vztahu k předběžnému opatření ve věcech domácího násilí. Zákonodárce na tuto nejednotnost a těžkost výkladu, co se rozumí „řízení ve věci samé“ zareagoval tak, že v z.ř.s. upustil od požadavku podat návrh ve věci samé pro prodloužení předběžného opatření ve věcech domácího násilí.⁹⁵ V platné úpravě nyní soud v rozhodnutí o předběžném opatření pouze poučuje o možnosti podat návrh ve věci samé dle ust. § 405 odst. 2 z.ř.s. Tento krok zákonodárce hodnotím velmi kladně, především z toho důvodu, že platné právo neobsahuje hmotněprávní ani procesní úpravu, která by navazovala na toto předběžné opatření.

Dalším požadavkem jsou majetkové a jiné poměry účastníků. Soud zde bude zjišťovat, jaké jsou příjmy, výdaje a majetek účastníků řízení. Pro rozhodnutí je také podstatné, jaký je vztah účastníků ke společnému obydlí.⁹⁶ Dle mého názoru je vztah účastníků ke společnému obydlí velmi důležitý faktor, pokud je vlastníkem odpůrce, kterému bylo předběžným opatřením uloženo, aby opustil společné obydlí, čímž bylo zasaženo značným způsobem do jeho vlastnického práva. V tomto případě si myslím, že soud bude zkoumat podmínky pro prodloužení s velkou pečlivostí. Nicméně se neztotožňuji s názorem Karla Svobody, že v případě, kdy je odpůrce vlastníkem nemovitosti, kterou musel na základě předběžného opatření opustit, a zároveň by návrhovateli nesloužilo žádné právo k nemovitosti, neprodloužil by soud předběžné opatření.⁹⁷ Samozřejmě pokud by návrhvatel měl možnost se během 1 měsíce odstěhovat (např. k rodičům), soud by

⁹⁴ ČUHELOVÁ, Kateřina. Prodlužování předběžných opatření podle § 76 OSŘ. Aktuální problémy aplikační praxe. *Právní rozhledy*, 2013, č. 7, s. 247

⁹⁵ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech...* s. 82-83

⁹⁶ ČUHELOVÁ, KATEŘINA. In LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné...*s. 718

⁹⁷ SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení II...* s. 208

s největší pravděpodobností návrh na prodloužení zamítl. Pokud by se ale jednalo o osobu, která je nemajetná a nemá, kde bydlet a její situace se během 1 měsíce nepodařila vyřešit, umím si představit, že by soud návrhu vyhověl i přesto, že osobě nenáleží žádné právo k bytu.

Dalším faktorem pro soud budou například probíhající řízení mezi účastníky. Jelikož řízení ve věci samé není předpokladem pro vydání samotného předběžného opatření, nebude předpokladem ani v případě návrhu na prodloužení. Nicméně např. probíhající řízení o rozvod může soudu napovědět, že se navrhovatelka snaží se situací něco dělat a nespolehá pouze na předběžné opatření.⁹⁸

Velmi důležitou otázkou je, zda je možné opakovaně předběžné opatření prodloužit. Použijeme – li jazykový výklad textu ust. § 410 z.ř.s., vyplývá z něj, že návrh je možné podat jen před tím, než uplyne doba trvání předběžného opatření stanovená v ust. § 408 z.ř.s.⁹⁹ Tento způsob výkladu nicméně nezastávám. Vzhledem k tomu, že toto předběžné opatření slouží především k ochraně osoby, proti které násilí působí, nepřijde mi logické, aby zákon povoloval podat návrh na prodloužení předběžného opatření pouze jednou. Je potřeba toto ustanovení vykládat dle jeho smyslu a účelu, proto mi přijde nejsprávnější použít výklad teleologický. Úmysl zákonodárce k prodloužení předběžného opatření také vyplývá z důvodové zprávy, kdy ustanovení o prodloužení reaguje na skutečnost, že předběžné opatření trvá pouze 1 měsíc od vykonatelnosti. Pokud se navrhovatel bude cítit dále ohrožen, může navrhnout soudu, aby trvání předběžného opatření prodloužil.¹⁰⁰ Jasně zde vyplývá úmysl zákonodárce chránit osobu stíženou domácím násilím, v případě, že se cítí být stále ohrožena tím, že ji povoluje podat návrh na prodloužení předběžného opatření. Myslím si tedy, že je možné návrh na prodloužení podat vícekrát, nicméně musí být samozřejmě pokaždé splněny podmínky pro jeho prodloužení.

8.2 Rozhodnutí o prodloužení

O návrhu na prodloužení soud rozhodne do 2 měsíců od jeho podání a prodloužit jej může jen na nezbytně nutnou dobu, dle ust. § 412 z.ř.s. Co se myslí nezbytně nutnou dobu záleží na uvážení soudu. Ve lhůtě 2 měsíců se soud musí vypořádat jak s předpoklady pro prodloužení, tak s případnými vadami návrhu a poté rozhodnout. Lhůta je stanovena proto, že v případě rozhodování o návrhu na prodloužení je zasahováno do práv jednotlivce a je nezbytné trvat na tom, aby bylo rozhodováno co nejrychleji a doba nejistoty tak byla co nejkratší.¹⁰¹

Je potřeba si uvědomit, že v případě prodloužení předběžného opatření se ještě více zasahuje do práv odpůrce, z toho důvodu soud musí brát na vědomí nejen práva navrhovatele, ale i odpůrce

⁹⁸ SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení II...* s. 208

⁹⁹ ČUHELOVÁ, KATEŘINA. In LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné...* s. 713

¹⁰⁰ Důvodová zpráva k ust. § 410 z.ř.s.

¹⁰¹ Důvodová zpráva k ust. § 412 z.ř.s.

v rámci rovného postavení účastníků. Dostávají se zde do kolize práva navrhovatele a odpůrce již ve větší míře, jelikož doba, po kterou bude omezeno právo odpůrce, se prodlužuje. Jedná se o kolizi navrhovatelova práva na soukromí a lidskou důstojnost (čl. 10 odst. 1 Listiny) s právem odpůrce na ochranu před neoprávněným zásahem do soukromého a rodinného života (čl. 10 odst. 2 Listiny), vlastnické právo (čl. 11 Listiny) a právo nedotknutelnosti obydlí (čl. 12 odst. 1 Listiny). Pro rozhodnutí soudu bude klíčové tato práva stojící v kolizi porovnat a rozhodnout, zda je možné předběžné opatření prodloužit.¹⁰²

Dle mého názoru je především toto důvod, proč se zpravidla nařizuje jednání, když jde o rozhodování o prodloužení předběžného opatření. Krajský soud v Ostravě vydal rozhodnutí, kde stanovil, že prodloužení doby trvání předběžného opatření představuje výjimečný institut, který výrazným způsobem zasahuje do základních práv a svobod účastníka, proti kterému návrh směřuje. Z toho důvodu je potřeba, aby mu dal soud možnost, vyjádřit se k návrhu.¹⁰³ Souhlasím s názorem Čuhelové, která uvádí, že je stále potřeba, aby soud vzal také v úvahu, že při nařízení jednání dojde ke konfrontaci s odpůrcem a navrhovatelem, což by mohlo znamenat notnou psychickou zátěž pro navrhovatele.¹⁰⁴ Jak již bylo několikrát zmíněno, problematika domácího násilí je velmi citlivá věc, a proto je třeba vzít v úvahu více faktorů a ne jen ty, které vyjmenovává zákon. Nicméně i přesto si myslím, že ve většině případů bude nařizováno jednání.

V rozhodnutí o prodloužení opatření se soud musí vypořádat také s náklady řízení, jelikož se rozhodnutím o prodloužení předběžného opatření řízení končí. Soud o nákladech řízení rozhodne dle ust. § 151 odst. 1 o.s.ř. s tím, že bude aplikována zásada úspěchu ve věci dle ust. § 142 o.s.ř. Pokud by navrhovatel podal opakovaný návrh na prodloužení, opět by musel soud v rozhodnutí rozhodnout o nákladech řízení.

¹⁰² ČUHELOVÁ, KATEŘINA. In LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné...* s. 719-720

¹⁰³ Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 6.12.2010, č.j. 16 Co 299/2010-28

¹⁰⁴ ČUHELOVÁ, Kateřina. Prodlužování předběžných opatření podle § 76 OSŘ. Aktuální problémy aplikační praxe. *Právní rozhledy*, 2013, č. 7, s. 247

9 Zánik a zrušení předběžného opatření

9.1 Zánik

Předběžné opatření zaniká ze zákona a to buď uplynutím 1 měsíce, dle ust. § 408 z.ř.s., nebo v případě prodloužení trvání předběžného opatření uplynutím doby, na kterou bylo předběžné opatření prodlouženo, s tím, že předběžné opatření může trvat maximálně 6 měsíců od jeho vykonatelnosti dle ust. § 413 z.ř.s.

Lhůty jsou maximální a soud nemůže stanovit lhůty delší.¹⁰⁵ Nicméně teoreticky může nastat situace, kdy soud nedopatřením prodlouží dobu trvání takovým způsobem, že přesahuje 6 měsíců. Jak by se mělo postupovat? Souhlasím s Karlem Svobodou, že trvání původního opatření zaniká až uplynutím lhůty stanovené v soudním rozhodnutí. Jelikož nesprávná aplikace zákona nemůže být důvodem pro nerespektování tohoto rozhodnutí. Byl by to důvod pro zrušení rozhodnutí dle ust. § 414 z.ř.s. a popřípadě důvodem odvolacím.¹⁰⁶ Myslím si, že tento názor je správný. Jedná se nepochybně o pochybení soudu, už jen z důvodu zásady *iura novit curia*, ale vzhledem k tomu, že doba, po kterou je nařízeno předběžné opatření, je vyznačena v rozhodnutí, účastníci jsou schopni hned zjistit, že došlo k pochybení a podat návrh na zrušení, popřípadě odvolání. Při jejich nečinnosti si myslím, že předběžné opatření zanikne až po uplynutí doby uvedené v rozhodnutí i přesto, že je uvedena nesprávně. Nicméně se nedomnívám, že by k takovým omylům soudu v praxi docházelo, tedy se bavíme pouze v mezích teorie.

Po zániku předběžného opatření opadne právní důvod, pro který nesmí osoba, vůči níž předběžné opatření směřuje, zejména opustit společné obydlí a nevstupovat do něj. Od okamžiku zániku předběžného opatření navrhovatel nesmí bránit odpůrci jak ve vstupu do předmětné nemovitosti, tak v jejím užívání. Pokud by navrhovatel takto zamezil oprávněné osobě v přístupu do předmětné nemovitosti, odpovídal by, za splnění dalších podmínek, za trestný čin neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru dle ust. § 249a odst. 2 TZ (ve znění účinném do 31.12.2009).¹⁰⁷ Tento judikát také stanovil, že navrhovatel nemůže bránit odpůrci v přístupu do předmětné nemovitosti v případě, že by návrh na prodloužení byl zamítnut a proti tomu navrhovatel podal odvolání. Citovaný judikát má za to, že v tomhle mezidobí má odpůrce právo vstupovat a užívat nemovitost. Jak jsem již výše uvedla, s tímto názorem se neztotožňuji. Soud má povinnost do 15 dnů od podání odvolání předat věc odvolacímu soudu a ten je povinen do 7 dnů o odvolání rozhodnout (ust. § 409 z.ř.s.). Vzhledem k tomu, že zákon autoritativně stavuje lhůty pro rozhodnutí o odvolání, odráží se zde zásady rychlosti a hospodárnosti a tedy si nemyslím, že by docházelo k nepoměru mezi právem odpůrce (ať už

¹⁰⁵ Důvodová zpráva k ust. § 413 z.ř.s.

¹⁰⁶ SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení II...* s. 201

¹⁰⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3.2.2010, sp. zn. 8 Tdo 40/2010. Dostupné na www.beck-online.cz

vlastnickým, či jiným) a právem navrhovatele na soudní ochranu před domácím násilím. Případná přetržka se mi jeví jako nelogická vzhledem k povaze předběžného opatření.

K zániku předběžného opatření dochází ze zákona a zaniká bez dalšího, soud o tom nevydává žádné rozhodnutí.¹⁰⁸

9.2 Zrušení

Zrušit předběžné opatření lze pouze na návrh, dle ust. § 414 odst. 1 z.ř.s. Řízení o zrušení předběžného opatření bude probíhat shodně jako řízení o prodloužení doby trvání předběžného opatření. Soud tedy zpravidla nařídí jednání s tím, že by mělo být nařízeno tak, aby soud rozhodl do 2 měsíců ode dne podání návrhu.¹⁰⁹

Z daného ust. nevyplývá, kdo je aktivně legitimován k podání návrhu na zrušení, ale mám za to, že z logiky věci jsou aktivně legitimováni všichni účastníci řízení, kterých se dané předběžné opatření týká. Takže aktivně legitimovaný je jak odpůrce, tak navrhovatel, popřípadě osoba, vůči níž násilí směřuje. Nemyslím si, že je nutné, aby zákon výslovně stanovoval aktivní legitimaci, jelikož v tomto případě mi nepříjde sporné určit, kdo je aktivně legitimován k podání návrhu na zrušení předběžného opatření.

Soud se při rozhodování o návrhu na zrušení předběžného opatření zabývá především tím, zda trvá stav ohrožení osoby zažívající domácí násilí. Pokud soud bude mít za to, že ohrožení netrvá, soud předběžné opatření zruší. Dále soud přihlédne k majetkovým a jiným poměrům účastníků, kde bude především poměřovat právo navrhovatele na ochranu před domácím násilím tak, aby nebylo v nepřiměřeném nepoměru se zásahem do práv odpůrce. V neposlední řadě přihlédne k dalším rozhodným okolnostem včetně probíhajících řízení mezi účastníky.¹¹⁰

Pokud bude mít soud za to, že jsou splněny podmínky pro zrušení, návrhu vyhoví. Pokud naopak shledá, že nejsou důvody pro zrušení předběžného opatření, návrh zamítne. V takovém případě je možné podat opětovně návrh na zrušení předmětného opatření, nicméně nejdříve až po uplynutí 3 měsíců od právní moci zamítavého rozhodnutí, dle ust. § 414 odst. 3 z.ř.s. Samozřejmě tento postup bude připadat v úvahu pouze tehdy, pokud bude trvání předběžného opatření prodlouženo, jelikož ve své základní době trvá předběžné opatření 1 měsíc (ust. § 408 odst.1 z.ř.s.). Otázkou je, zda se toto 3 měsíční omezení vztahuje na všechny účastníky nebo pouze na toho, jehož návrh na zrušení byl zamítnut. Dle mého názoru jen na osobu, jehož návrh byl zamítnut. Pokud by se toto vztahoval na všechny účastníky, bylo by to v rozporu s právem na spravedlivý proces, jelikož by to znamenalo omezení dispozičního práva účastníka.

¹⁰⁸ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech...* s. 98

¹⁰⁹ Důvodová zpráva k ust. § 414 z.ř.s.

¹¹⁰ SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení II...* s. 214

Při zrušení předběžného opatření platí tytéž účinky jako u zániku. Tedy především ve smyslu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3.2.2010, sp. zn. 8 Tdo 40/2010.¹¹¹

Z návrhu na zrušení předběžného opatření se soudní poplatek nevybírání.¹¹²

¹¹¹ O tomto viz výše u zániku předběžného opatření.

¹¹² ČUHELOVÁ, KATEŘINA. In LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné...* s. 726

10 Závěr

V této práci jsem si jako cíl vytyčila podrobně se zabírat tematikou předběžných opatření jako ochrany před domácím násilím dle ust. § 400 a násl. z.ř.s. Mým hlavním cílem bylo celou problematiku rozebrat po jednotlivých ustanoveních a snažit se nalézat případné problematické úseky a nastínit úpravu de lege ferenda. Cílem práce bylo také hledat pozitiva, která přinesl z.ř.s. účinný od 1. 1. 2014, ve kterém došlo ke změnám dané úpravy.

V rámci analýzy právní úpravy mi vyplynula její pozitiva i negativa. Nejprve se zastávím u návrhu a jeho náležitostí. Pozitivně hodnotím, že zákonodárce zakotvil výzvu soudu k doplnění vadného návrhu dle ust. § 402 odst. 2 z.ř.s. s tím, že si soud volí, jaký nejvhodnější způsob výzvy k doplnění zvolí. Nicméně za nedotažené do konce v této souvislosti považuji nevyžadování telefonického čísla navrhovatele jako jednu z povinných náležitostí návrhu.

Dále jsem se výrazně zabývala problematikou účastníků řízení s tím, že jsem vymezila aktivně legitimované osoby dle hmotného práva. U tohoto tématu jsem definovala pojmy potřebné k tomu, aby bylo možné zjistit, kdo je oprávněn návrh podat. Více jsem se zastavila u problematiky nezletilého v postavení jak navrhovatele, tak odpůrce. U nezletilého navrhovatele byla problematika více komplexnější. Řešila jsem problémy jak s tím, kdo je způsobilý zastupovat nezletilého, tak s logicky navazujícím střetem zájmů. Tento střet zájmů byl vyřešen zákonodárcem pomocí ust. § 406 z.ř.s. tak, že v případě hrozícího střetu bude po rozhodnutí o návrhu jmenován soudem navrhovateli opatrovník. Tento postup jsem hodnotila velmi kladně s odkazem na lhůtu, kterou má soud k tomu, aby rozhodl a také k povaze celého řízení. Co se týče nezletilého odpůrce, v tomto případě jsem vymezila, jakým způsobem se bude postupovat, jelikož v tomto případě zákonodárce mlčí. Tato problematika se řeší ústavní výchovou dle řízení ve věcech péče soudu o nezletilé. Nemyslím si, že by bylo správné vykázat nezletilého z bytu a v ústavní výchově spatřuji logický způsob řešení jak v této situaci postupovat. Nicméně si myslím, že by se k této problematice měl zákonodárce vyjádřit, alespoň odkazujícím ustanovením.

Další pozitivum jsem shledala v upuštění požadavku na podání návrhu ve věci samé jako podmínky pro vyhovění návrhu na prodloužení předběžného opatření, tj. tak, jak to bylo upraveno ve starší úpravě. Tato skutečnost byla velmi problematická, jelikož zákon již neurčoval, co se myslí věcí samou. Soudy se ve své rozhodovací praxi názorově lišily. Odstranění tohoto požadavku hodnotím velice kladně, jelikož skutečnost, že navrhovatel nepodal návrh ve věci samé, nebude mít za následek odmítnutí návrhu na prodloužení předběžného opatření. Také to odstranilo interpretační problémy soudů, které jednaly v této věci nejednotně. V práci jsem uvedla s odkazem na Čuhelovou a Šínovou, že věc samá v ochraně před domácím násilím je samotné předběžné opatření, tedy tento požadavek by byl velmi zbytečný a nelogický.

Pozitivně také nahlížím na skutečnost, že zákon autoritativně stanovuje lhůty soudu, jak prvního stupně, tak odvolacímu soudu, k rozhodnutí o návrhu. Lhůta 48h jako lhůta k rozhodnutí o návrhu se mi jeví jako adekvátní, totéž uvádím i u lhůty 7 dnů, která je stanovena pro odvolací soud. Nově je stanovena lhůta pro soud prvního stupně k tomu, aby předložil věc odvolacímu soudu. Díky tomuto se předchází tomu, že soudy prvního stupně budou otálet s předáním věci, čímž by docházelo k protahování a nebyla by zachována zásada hospodárnosti a rychlosti řízení. V rámci odvolacího řízení jsem také narazila na otázku, zda je možné v odvolacím řízení uplatnit nové skutečnosti a důkazy. Z výkladu zákona plyne, že toto možné není, nicméně s tímto názorem zákonodárce jsem se neztotožnila. Myslím si, že v takovém případě by mělo být možné, aby odvolatel mohl ke svému odvolacímu návrhu opatřit nové důkazy a skutečnosti, nicméně s podmínkou, že by to mohlo znamenat jiné rozhodnutí ve věci. Můj názor jsem také podpořila usnesením Ústavního soudu. Uvědomuji si, že v dispozici účastníků je také podat návrh na zrušení předběžného opatření, který může být podpořen novými skutečnostmi a důkazy, tedy se může jevit tato cesta jako východisko. Nicméně si myslím, že by měl zákonodárce umožnit odvolateli podpořit své odvolání i důkazy, které se neobjevily v návrhu, především pokud jde o odpůrce.

Zákonodárce tedy na novou hmotněprávní úpravu dle mého názoru reagoval dostatečně s tím, že se také vypořádal s nedostatky, které měla předešlá úprava. Veškerá zmíněná pozitiva byla především reakcí na problémy, které činila starší úprava v praxi. Přestože hodnotím nynější úpravu kladně a převládají dle mého klady, uvedla jsem ve své práci také pár nedostatků, o kterých si myslím, že by jejich zavedení mohlo do budoucna odstranit jisté problémy.

Seznam použitých zdrojů

a. monografie

- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008,
- ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: WolterKluwer ČR a.s.,
- SVOBODA, KAREL. *Nesporná řízení II.1. vydání*. Praha : C.H.Beck, 2016,
- SVOBODA, Karel. *Přehled judikatury ve věcech předběžných opatření*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 222 s.
- ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011,

b. komentář

- HRUŠÁKOVÁ, Milana KRÁLIČKOVÁ, WESTPHÁLOVÁ a kol. (ed), *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975) 1.vydání*. C.H.Beck. 2014, 1830 s.
- LAVICKÝ, Petr a kolektiv (ed). *Civilní proces. Řízení nesporné: : zákon o zvláštních řízeních soudních ; zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob*. Praha: WoltersKluwer, a. s., 2015
- MACKOVÁ A., MUZIKÁŘ, L. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha Leges, 2016
- SVOBODA Karel a kol., *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. C.H.Beck., 2015, 1054 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. (ed). *Trestní zákoník*. 2.vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, 3614 s.
- VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2.vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, 483 s.

c. Právní předpis

- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod
- zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, v.z.p.p.
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v.z.p.p.
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013
- zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních v.z.p.p.
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

- zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím
- zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, v.z.p.p.
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v.z.p.p.
- zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v.z.p.p.
- zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v.z.p.p.
- zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, v.z.p.p.
- příloha č. 2 zákona č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností
- důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím
- důvodová zpráva k zákonu z. č. 218/2009 Sb., kterým se mění z. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních v.z.p.p.
- důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v.z.p.p.

d. odborné články

- ČUHELOVÁ, Kateřina. Jak postupovat, pokud v rodině s nezletilými dětmi dochází k domácímu násilí? *Právní rádce*, 2011, č. 7, s. 253
- ČUHELOVÁ, Kateřina. Prodlužování předběžných opatření podle § 76 OSŘ. Aktuální problémy aplikační praxe. *Právní rozhledy*, 2013, č. 7, s. 247
- ČUHELOVÁ, Kateřina, ŠÍNOVÁ, Renata. Ochrana proti domácímu násilí v kontextu harmonizace právní úpravy civilního procesu s rekonstrukcí soukromého práva. *Právní rozhledy*. 2013, č. 3, s. 104

e. Judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 26.7.2016, sp. zn. III.ÚS 1086/16
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 3.6. 2004, sp.zn. II ÚS 537/03
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 5.11.2002, sp. zn. II. ÚS 343/02
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 7.4.2005, sp. zn. II. ÚS 362/04
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 24.7.2012, sp.zn. II.ÚS 2458/11
- Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 6.12.2010, č.j. 16Co 299/2010-28

- Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 7.1.2016, sp.zn. 8Co 2033/2015
- Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7.8.2012, sp.zn. 19 Co 372/2012
- Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 12.1.2015, sp. zn. 21Co 14/2015
- Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 28.2.2014, sp. zn. 18Co 71/2014
- Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29.12.1994, sp.zn. Co 847/94
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3.2.2010, sp. zn. 8 Tdo 40/2010
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.1.2009, sp. zn. Cdo 5252/2008
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.12.2015, sp.zn. 29 Cdo 1593/2014

f. internetové odkazy

- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Základní informace pro obce, jako veřejné opatrovníky* [online].[cit. 17. března 2017]. Dostupné na <file:///C:/Users/UNI3/Downloads/Metodicke_doporuceni-Zakladni_info_pro_obce-verejne_opatrovniky.pdf>
- ŠMÍD,Ondřej. *Ochrana před domácím násilím v rámci civilního procesu ČR* [online]. law.muni.cz, [cit.10. března 2017]. Dostupné na <https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Smid_Ondrej.pdf>

Abstrakt

Tato diplomová práce pojednává o procesní úpravě ve věci ochrany před domácím násilím, kterou poskytuje soukromoprávní řád, tj. předběžné opatření dle ust. § 400 a násl. z.ř.s. Součástí úpravy je také ochrana před nebezpečným pronásledováním, tzv. stalking, což práce rovněž reflektuje.

Je zde dopodrobna rozebrána nejen právní úprava, ale také rozhodovací praxe soudů. Je potřeba říci, že úprava ochrany před domácím násilím byla novelizována od 1. 1. 2014, čímž byly odstraněny některé problémy, které trápily jak účastníky, tak soud. Ve své práci poukazuji na zbylé nedostatky a pokouším se nalézt jejich řešení.

Klíčová slova

Domácí násilí, stalking, předběžné opatření, ochrana před domácím násilím, z. č. 135/2006 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, občanský soudní řád, občanský zákoník

Summary

This diploma thesis deals with procedural aspects of the protection against domestic violence which is provided by the private law, that means preliminary measures according § 400 and following of the Code of Conduct for Special Procedures. So called „stalking“ is also included in the legislation as reflected in this paper.

The thesis contains not only the legislation but also the analysis of judicial decisions. It is necessary to notice that on January 1, 2014 the legislation concerning protection against the domestic violence was amended dealing with certain issues that used to burden both parties of the trial and the courts. In my thesis I'm trying to underline some other imperfections of the legislation and tend to find their solution.

Key words

Domestic violence, stalking, preliminary measures, protection of domestic violence, underage defendant, act No. 135/2006 Coll., Code of Conduct for Special Procedures, Civil Procedure Code, Civil Code